

ΚΑΛΗΜΕΡΑ

1/2026

Η ΕΚ ΠΡΑΓΑΣ ΓΙΟΡΤΑΖΕΙ 25Η ΜΑΡΤΙΟΥ

Η Καλημέρα εκδίδεται με την οικονομική υποστήριξη του Υπουργείου Πολιτισμού της Τσεχίας.
Tento časopis je vydáván za finanční podpory Ministerstva Kultury ČR.

MINISTERSTVO
KULTURY

ALTOA | ESSENTIALS

Health is a science

Premium health
supplements backed
by medical expertise

altoa-essentials.cz

+420 702 101 100
+420 702 101 110 (WA)
essentials@altoa.cz
altoa-essentials.cz

EDITORIAL

Περιοδική έκδοση της ΕΚ Πράγας

Εκδότης / Vydavatel:
Ελληνική Κοινότητα Πράγας / Řecká obec Praha

Σύνταξη / Redakční rada:
Tassula Zissaki-Healey, Virginia Mrouta,
Michalis Laso, Kateřina Bošková

Αλληλογραφία / Korespondence:
Řecká obec, Vocelova 3, 120 00 Praha 2

facebook/Ελληνική-Κοινότητα-στην-Πραγα

E-mail:
tassula.healey@gmail.com (ΕΚ Πράγας)

Web:
<https://ekprague.com>

Λογαριασμός ΕΚ Πράγας
Česká spořitelna, Praha 1,
č.ú.: 1928830399/0800

Επιτύπωση / Tisk:
GRAFIKSHOP
Bubenská 1477/1, 170 00 Praha 7

Συνδρομή

Beneficiary:
Řecká obec Praha, Vocelova 3, 120 00 Praha 2,
Prague - Czech Republic

Beneficiary Bank:
Česká Spořitelna a.s., Pobočka Praha 1,
Václavské nám. 16, 110 00 Praha 1,
Prague - Czech Republic
IBAN: CZ80 0800 0000 0019 2883 0399
BIC (SWIFT): GIBACZPX

Ευχαριστούμε για την γενναιοδωρη προσφορά
στο περιοδικό μας τους:

Κώστα Βίτζα από τις Φέρες, Έβρου, 100 ευρώ, 50 ευρώ για το περιοδικό Καλημέρα και 50 ευρώ στη μνήμη του Κυριάκου Μυλωνά. «Για το περιοδικό ΚΑΛΗΜΕΡΑ σας στέλνω 50 €, την συνδρομή μου. Είναι η συντροφιά μου εδώ και χρόνια. Το διαβάζουμε στο Καφενείο με φίλους και παίρνουμε δύναμη και χαρά. Σας ευχαριστώ για την ενημέρωση και την πολύχρονη φιλία που έχουμε και 50 € στη μνήμη του συντρόφου Κυριάκου Μυλωνά». **Κώστας Βίτζας Άννα Κεφαλέλη και τον Θεοδόσιο από την Θεσσαλονίκη – 60 ευρώ Νίκο Καλόγερο - 150 ευρώ, 50 ευρώ στη μνήμη της αντάρτισσας Ελένης Καλόγερου Μαρίτσα Καλογέρου, κόρη της αντάρτισσας Ελένης Καλογέρου.** Επίσης, η Μαρίτσα θέλει να αναφέρουμε και τα ονόματα των αξέχαστων συγγενών: Κώστα Καλόγερο, Παρασκευούλα Γυλαβίνα (Καλογέρου), πήρε το όνομα της αντάρτισσας Παρασκευούλας), Παρασκευούλα Καλογέρου, σκοτώθηκε 17 χρονών αντάρτισσα από το Βιβιστι Γρεβενών, τον παππού Θωμά, τη γιαγιά Κυριακή και τον παππού Κυριαζή Τάκα και τη γιαγιά Μαρία Τάκα. Και 100 ευρώ στη μνήμη του πατέρα του **Θωμά Καλόγερου.**

Ευχαριστούμε τους χορηγούς οι οποίοι συμμετείχαν γενναιοδωρα για να πετύχει η προετοιμασία του ντοκιμαντέρ της εκπομπής **‘ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ’ της EPT3** για τους Έλληνες στην Πράγα και την Ελληνική Κοινότητα Πράγας: **LAZARISTRAVEL (Στάθης Λάζαρης), JESSENIA (Θωμάς Πετσινή/ Σωτήρης Ζαβαλιάνης), GTL (Αλέξανδρος Κοράνης), UNYP (Σωτήρης Φούτσης) και Ελληνική Κοινότητα Πράγας.**

Ευχαριστούμε για την φιλοξενία τα εστιατόρια: **‘ΟΛΥΜΠΙΟΣ’ (οικογένεια Νεδέλκου), ‘ΑΓΟΡΑ’ (Μιχάλης Στεφανίδης), YA YA’S (Βασίλης Γιαλαουζίδης), Το Ντιζάιν Μουσείο στην Πράγα (του Ανδρέα Πατενίδη) και την Πρέσβη της Κύπρου στην Τσεχία, κα Αλίκη Πασχάλη.**

Στο τεύχος 1/2026 θα γράψουμε περισσότερα για τις εκδηλώσεις Δεκέμβριου 2025 μέχρι Μάρτη 2026 της ΕΚ Πράγας λόγω πολλών εκδηλώσεων και περιορισμένου χώρου. Για το γύρισμα του ντοκιμαντέρ της Διασποράς/EPT3 θα γράψουμε περισσότερα στο επόμενο τεύχος.

Δύο ξεχωριστές εκδηλώσεις το Φεβρουάριο και Μάρτιο ήταν οι συμπράξεις μουσικοθεατρικών παραστάσεων στην Πράγα, που πραγματοποιήσαμε με δυο σχολεία από την Ελλάδα: το Μουσικό Σχολείο Λάρισας (‘Από τον Πηνειό στον Μολδάβα, Μουσικές Γέφυρες’) και το Γυμνάσιο Καπανδριτίου Αττικής (‘Ελεύθεροι Πολιορκημένοι’ του Διονυσίου Σολωμού). Η ΕΚ Πράγας ήταν ο διοργανωτής των εκδηλώσεων αυτών και συμμετείχε με τους μικρούς μας μαθητές του τμήματος μουσικοκινητικής και ελληνικών παραδοσιακών χορών. Ευχαριστούμε για τα ωραία δώρα των δύο σχολείων, τα οποία ήδη στολίζουν το γραφείο μας στην **Vocelova 3, Praha 2.**

Γιορτάσαμε και την επέτειο της 25ης Μαρτίου 1821 με ελληνικό μπουφέ του Ελληνικού εστιατορίου YA YA’S του Βασίλη Γιαλαουζίδη. Όπως πάντα είχαμε και λαχειοφόρο αγορά με δώρα από τους καλούς μας χορηγούς: Νίκο Παπαδάκη, Οικογένεια Νεδέλκου, Βασίλη Γιαλαουζίδη, Μιχάλη Στεφανίδη, Βασίλη Παπαχαράλάμπους, Άγγελο Γούλη. Τους ευχαριστούμε!!!!

Οι πιο σημαντικές εκδηλώσεις του Δεκέμβρη 2025

6 Δεκεμβρίου: Συνάντηση γνωριμίας στην πρεσβευτική κατοικία της Κύπρου στην Πράγα

Η Πρέσβης, κα Αλίκη Πασχάλη είχε συναντηθεί στην Πρεσβεία της Κυπριακής Δημοκρατίας με τον κυπριακής καταγωγής Δήμαρχο της πόλης **Velke Mezirici**, κ. Αλέξανδρο Καμιναραά πριν τη συνάντηση γνωριμίας στην πρεσβευτική κατοικία με μέλη της κυπριακής κοινότητας στην Τσεχία. Ο **Ari Enviweb** γράφει σε σχόλιο στη σελίδα του φβ της Πρεσβείας της Κύπρου στην Πράγα: «Χαίρομαι που ο Αλέξανδρος παραβρέθηκε στην συνάντηση. Κάνει στην περιοχή του μια πολύ όμορφη γιορτή που έχει σχέση με τον ελλαδικό/κυπριακό κόσμο και μάλιστα έχει παντρέψει και κάμποσα

ελληνικά ζευγάρια. Είναι αξιόλογος δήμαρχος.»

Το απόγευμα της ίδιας μέρας, η κα Αλίκη Πασχάλη συναντήθηκε με μέλη της κυπριακής κοινότητας που μένουν και εργάζονται στην Τσεχία. Σε μια πολύ φιλική ατμόσφαιρα συναντήσαμε καλούς παλιούς φίλους, Κάναμε και καινούργιους φίλους: γιατρούς, επιχειρηματίες, συγγραφείς. Παρούσα ήταν και η Πρόεδρος της Ελληνικής Κοινότητα Πράγας, κα Τασούλα Ζησάκη-Healey και ο κυπριακής καταγωγής Δήμαρχος της πόλης **Velke Mezirici**, κ. Αλέξανδρος Καμιναραάς και οι γονείς του.

Συνάντηση γνωριμίας στην πρεσβευτική κατοικία της Κύπρου

11 Δεκεμβρίου: «Να τα πούμε;» - Κάλαντα από την Ικαρία

Τα τμήματα ελληνικής γλώσσας, μουσικοκινητικής και εκπαιδευτικού θεάτρου κάνανε όμορφες βόλτες στην χριστουγεννιάτικα στολισμένη πανέμορφη Πράγα και είπανέ' κάλαντα από την Ικαρία στον Πρέσβη της Ελλάδας, κ. Ντίνο Κωνσταντίνου και

την οικογένειά του στην πρεσβευτική κατοικία, στο ελληνικό εστιατόριο "Όλυμπο" στην Πράγα 3, στο 'Σουβλάκι Μπαρ' στην Πράγα 1 και στο ελληνικό εστιατόριο 'Αγορά' στην Πράγα 1. Οι μικροί μας μαθητές 'τα είπανέ' με ενθουσιασμό και ευχρήθηκαν

χρόνια πολλά και καλή υγεία σε όλους. Εκ μέρους της ΕΚ Πράγας, θέλω να ευχαριστήσω τον Πρέσβη της Ελλάδας, κ. Ντίνο Κωνσταντίνου, τους ιδιοκτήτες του εστιατορίου 'Όλυμπου', οικογένεια Νεδέλκου, το ελληνικό εστιατόριο 'Σουβλάκι Μπαρ' και

τον κ. Μιχάλη Στεφανίδη, ιδιοκτήτη του ελληνικού εστιατορίου 'Αγορά' για την ζεστή υποδοχή, φιλοξενία και εξαιρετικά δωράκια για τους

μικρούς μας μαθητές. Ευχαριστούμε τους εκπαιδευτικούς μας, Βιργινία Μπούτα, Έλλη Αλωνεύτου και Μαρία Μαργκέλα Βυζαρέλη για την

εξαιρετική προετοιμασία των μαθητών μας.

Στο «Αγορά»

Στο «Σουβλάκι Μπαρ»

Στον «Όλυμπο»

Με τον Πρέσβη της Ελλάδας

17 Δεκεμβρίου: Τα 'είπαμε' και στην Πρεσβεία της Κύπρου

Συνεχίσαμε και τα είπαμε στην Πρέσβη της Κυπριακής Δημοκρατίας, κα Αλίκη Πασχάλη και το προσωπικό της

Πρεσβείας καθώς και στο ελληνικό εστιατόριο YAYA'S του Βασίλη Γιαλαουζιδη. Και πήραμε ωραία

δωράκια! Ευχηθήκαμε Χρόνια Πολλά σε όλους, υγεία, ευτυχία και χαρούμενες γιορτές.

Στην Πρεσβεία της Κύπρου

Στον θείο Βασίλη του YAYA'S

12 Δεκεμβρίου: Πρόβες του χορευτικού μας με το χορευτικό συγκρότημα από το Δήλεσι Βοιωτίας

Μια πολύ ωραία έκπληξη από το χορευτικό μας, το χορευτικό συγκρότημα "Ακρόπολις"! Αυτή τη μέρα, τα παιδιά μας κάνανε 'πρόβες' μαζί με το χορευτικό από το Δήλεσι Βοιωτίας στην έδρα της ΕΚ Πράγας, στο Σπίτι Εθνικών Μειονοτήτων, **Vocelova 3, Praha 2!** Χορέψανε μαζί, χορέψανε ξεχωριστά και μετά μάθανε και καινούργιους χορούς. Μετά την ανταλλαγή δώρων τα δύο χορευτικά πήγαν να δοκιμάσουν το παραδοσιακό χριστουγεννιάτικο ζεστό κρασί. Ευχαριστώ την Κική Κυρέζη για τις φωτογραφίες και το βιντεάκι και τη Μαρία Χινοπώρου για τις φωτογραφίες.

Το χορευτικό τμήμα ενηλίκων του Συλλόγου "Δήλιον Φως" τραγούδησε και χόρεψε κάλαντα Χριστουγέννων από διάφορα μέρη της Ελλάδας, στους χώρους της Πρεσβείας Πράγας, παρουσία του Πρέσβευς κ. Κ.

Κωνσταντίνου και των στελεχών της Πρεσβείας. Ο Σύλλογος προσέφερε στον Πρέσβη της Ελλάδας ένα αγαλματίδιο, αντίγραφο Ταναγραίας κόρης, κρασί από την Αττική και το

λάβαρο του Συλλόγου. Ευχαριστούμε τον Σύλλογο «Δήλιον Φως» για την παρουσία του, ευχόμενοι Καλά Χριστούγεννα με υγεία.

18 Δεκεμβρίου: Χριστουγεννιάτικο Πάρτι για παιδιά και γονείς

θεατρική παράσταση, στην οποία ο Άη Βασίλης έφερε δώρα σε όλους τους μαθητές. Οι γονείς καμάρωναν τα παιδιά τους και μετά το πρόγραμμα όλοι απολαύσαμε τις λιχουδιές που είχαν φτιάξει οι γονείς. Συγχαρητήρια στους ακούραστους εκπαιδευτικούς μας, στην Βιργινία Μπούτα, Έλλη Αλωνεύτου και Μαρία Μαργιέλη Βυζαρέλη. Τους γονείς και τους μικρούς μας μαθητές καλωσόρισε η Πρόεδρος της Κοινότητας, Τασούλα Ζησάκη-Healey, ευχόμενη καλές γιορτές, υγεία και ακόμα πιο δημιουργικό το 2026.

Η ΕΚ Πράγας έλειψε τους εορτασμούς για τα Χριστούγεννα με ένα εξαιρετικό χριστουγεννιάτικο πάρτι στο Σπίτι Εθνικών Μειονοτήτων, έδρα της Κοινότητάς μας. Και φέτος οι μικροί μας μαθητές των τμημάτων ελληνικής γλώσσας, μουσικοκινητικής και του εκπαιδευτικού θεάτρου είχαν ετοιμάσει ένα ωραίο χριστουγεννιάτικο πρόγραμμα με παραμύθια, τα οποία διαβάσανε γονείς και μια ωραία

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ 2026

18 Ιανουαρίου – Ετήσια Γενική Συνέλευση/Κοπή της Πίτας

(φώτο: Το ΔΣ της ΕΚ Πράγας από αριστερά: Τασούλα, Ανδρονίκη, Μαρίκα, Κατερίνα (λείπει ο Μιχάλης Λάσο λόγω εργασίας)

Όπως κάθε χρόνο, έτσι και φέτος η ΕΚ Πράγας πραγματοποίησε την καθιερωμένη Ετήσια Γενική Συνέλευση. Η Πρόεδρος Τασούλα Ζησάκη-Healey στον απολογισμό της δράσης της Κοινότητας του 2025, καλωσόρισε τα μέλη και τα νέα μέλη της Κοινότητας, ευχήθηκε καλή χρονιά σε όλους μας. Με ιδιαίτερη χαρά καλωσορίσαμε τα μέλη της πρώτης γενιάς που είναι σε καλή υγεία και μπόρεσαν να έρθουν στην εκδήλωσή μας: τον Γιώργο και την Βιολέτα Καρανίκου (ευχαριστούμε για την νοστιμότητα πίτα!), την Γιαννούλα Βαρελά, τη Ζωή Γιαταγαντζίδου. Μετά τη σύντομη παρουσίαση της Προέδρου, η Αντιπρόεδρος και Ταμίας, Ανδρονίκη Σπάλα-Ποντλάχοβα μίλησε για τα οικονομικά της Κοινότητας. Συνέχισε η Υπεύθυνη διδασκαλίας ελληνικής και τσεχικής γλώσσας και καλλιτεχνικών προγραμμάτων, Κατερίνα Σπάλα στα τμήματα ελληνικής γλώσσας για παιδιά από 2 μέχρι 11 ετών φέτος και την πρόοδο των παιδιών. Η εκπαιδευτικός Βιργινία Μπούτα μίλησε λεπτομερειακά για τα μαθήματα ελληνικής γλώσσας επισημαίνοντας ότι φέτος ο αριθμός των παιδιών έφτασε στα 44 παιδάκια.

Η εκπαιδευτικός Έλλη Αλωνεύτου μας ανακοίνωσε μία πρόταση σχετικά με μαθήματα παραδοσιακών χορών στα παιδάκια. Ξέρουμε ότι οι μικροί

μίλησε για τις πρόβες του χορευτικού και τις παρουσιάσεις του στην Πράγα. Κλείσαμε με καλές ευχές και ετοιμαστήκαμε για την Κοπή της Πίτας

μας μαθητές μαθαίνουν τους χορούς στα μαθήματα μουσικοκινητικής ανάλογα με την ηλικία τους. Το θέμα αυτό θα το συζητήσουμε για να δούμε πώς και τι χρειάζεται ένα τέτοιο 'χορευτικό συγκρότημα'. Ο Μιχάλης Λάσο, υπεύθυνος για το χορευτικό συγκρότημα και τα καλλιτεχνικά προγράμματα δυστυχώς έλειπε λόγω εργασίας, αλλά η Κατερίνα μας

της Κοινότητας. Ευχαριστούμε το **Zavaliani Sweet**, τον Γιάννη Ζαβαλιάνη για την υπέροχη Πίτα που μας πρόσφερε και φέτος. Ευχαριστούμε τον Χάρη Παπαϊωάννου που μας έφερε την τόσο μεγάλη και βαρύ πίτα στο Σπίτι Εθνικών Μειονοτήτων.

(φώτο: Η Πρόεδρος της Κύπρου, κα Αλιχη Πασχάλη έκοψε την πίτα της Κοινότητάς μας)

Η Πρόεδρος της Κύπρου, κα Αλιχη Πασχάλη έκοψε την πίτα μας με τις καλύτερες ευχές: υγεία, ευτυχία και ειρήνη σε όλον τον κόσμο. Το φλουρί έπεσε στην Μαρίκα Μόσκοβα, Γραμματέας του ΔΣ! Την αγάπη μας, Μαρίκα. Στην Κοπή της Πίτας καλωσορίσαμε τα μέλη της Ελληνική Πρεσβείας με την Α' Σύμβουλο και Πρόξενο, κα Δήμητρα Κοζομπόλη.

Χρόνια πολλά και καλά, ΕΚ Πράγας! (Ευχαριστούμε για τις φωτογραφίες και τα βιντεάκια τον Αντώνη Πατούνη και την Ελευθερία Γιώση-Πέτελι.)

22 Ιανουαρίου: Τις προτεραιότητες της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρουσίασε η Πρέσβης Αλίκη Πασχάλη, σε συνεδρία της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της Τσεχικής Βουλής των Αντιπροσώπων

Προτεραιότητες της Κυπριακής Προεδρίας: Την 1η Ιανουαρίου 2026, η Κύπρος ανέλαβε την Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με το σύνθημα «Μια αυτόνομη Ένωση ανοιχτή στον κόσμο». Αναλάβαμε αυτό το καθήκον με ρεαλιστική φιλοδοξία. Θα εργαστούμε ως έντιμοι διαμεσολαβητές και αξιόπιστοι εταίροι, με πλήρη επίγνωση της ευθύνης που μάς αναλογεί, με θεσμική ανεκτικότητα και σε στενή συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Το παγκόσμιο σύστημα βρίσκεται σήμερα σε έντονη αντίθεση με την κατάσταση που επικρατούσε κατά την πρώτη μας Προεδρία, πριν δεκατέσσερα χρόνια. Η Προεδρία του 2026 έρχεται σε μια εποχή αυξημένων γεωπολιτικών και γεωοικονομικών προκλήσεων, που χαρακτηρίζονται από αστάθεια και αβεβαιότητα. Η διεθνής τάξη, στην οποία βασιζόμασταν για δεκαετίες, δεν είναι πλέον δεδομένη.

Η επιθετικότητα της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, οι συγκρούσεις στη Νότια γειτονιά μας και στην ευρύτερη Μέση Ανατολή, γεγονότα που συνέβησαν πρόσφατα στο Δυτικό Ημισφαίριο, η αναζωπύρωση των εδαφικών διεκδικήσεων για τη Γροιλανδία και η μεταβαλλόμενη παγκόσμια στάση των ΗΠΑ, έχουν όλα διαμορφώσει μια νέα κατάσταση ασφάλειας.

Αναλαμβάνοντας την Προεδρία, η Κύπρος προσθέτει ένα νέο στοιχείο στην εξίσωση: είναι το κράτος μέλος που βρίσκεται πλησιέστερα στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή, μια περιοχή απαραίτητη για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα. Η Κύπρος είναι επίσης μια χώρα με αποδεδειγμένο ιστορικό ενεργού προώθησης της περιφερειακής συνεργασίας, της σταθερότητας και της ασφάλειας, καθώς και ως γέφυρα μεταξύ Ευρώπης και Μέσης Ανατολής. Η εμπειρία αυτή μπορεί να μετατραπεί σε νέες πρωτοβουλίες, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση της ατζέντας της ΕΕ και τους ευρύτερους στόχους της Ένωσης, ιδίως στους τομείς

της ενεργειακής και της υδατικής ασφάλειας, της εδαφικής συνοχής, της κλιματικής βιωσιμότητας, της συνδεσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας, παρέχοντας ένα παράδειγμα του πώς ένα περιφερειακό, μικρό, νησιωτικό Κράτος-Μέλος μπορεί να ενισχύσει τη στρατηγική αυτονομία της ΕΕ.

Η επιρροή ενός κράτους δεν εξαρτάται μόνο από το μέγεθος, αλλά και από την ικανότητα του να αξιοποιεί στο έπακρο τα σχετικά του πλεονεκτήματά. Το «βάρος» ενός Κράτους- Μέλους δεν καθορίζεται μόνο από τα τετραγωνικά χιλιόμετρα, αλλά και από την τεχνογνωσία, την αποτελεσματικότητα και τη δέσμευσή του στην ενίσχυση του «ευρωπαϊκού εγχειρήματος».

Το τι έχει συμβεί στην Ουκρανία, έχει καταδείξει ότι η αυτονομία, μέσω της ενίσχυσης της ευρωπαϊκής

αρχιτεκτονικής ασφάλειας και της αμυντικής μας ετοιμότητας, συνιστά βασική προτεραιότητα.

Η Κυπριακή Προεδρία θα σταθεί σταθερά στο πλευρό της Ουκρανίας, συνεχίζοντας την υποστήριξή της σε όλους τους τομείς, υποστηρίζοντας ταυτόχρονα τις διεθνείς προσπάθειες για μια βιώσιμη ειρήνη, σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και διαφυλάσσοντας την κυριαρχία και την εδαφική ανεκτικότητα της χώρας.

Ως Κράτος-Μέλος, το οποίο υπέστη εισβολή και του οποίου το έδαφος βρίσκεται υπό στρατιωτική κατοχή για περισσότερες από πέντε δεκαετίες, γνωρίζουμε πολύ καλά το διακύβευμα. Δεν χρειάζεται να υπογραμμίσω ότι μια αυτόνομη Ένωση είναι πάνω απ' όλα μια ασφαλής Ένωση. Ωστόσο, η ασφάλεια σήμερα δεν είναι μονοδιάστατη. Είναι πολυεπίπεδη

και διασυνδεδεμένη, και γι' αυτό η Κυπριακή Προεδρία θα προωθήσει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στην ασφάλεια, η οποία περιλαμβάνει επίσης τη θαλάσσια και οικονομική ασφάλεια. Δεν εναπόκειται στην Κυπριακή Προεδρία να μετασχηματίσει την εξωτερική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όμως αυτός είναι ένας τομέας όπου ένα μικρό κράτος, με σαφή συμφέροντα, περιφερειακό αποτύπωμα και την προθυμία να ενεργήσει, θα μπορούσε να κάνει τη διαφορά. Μπορεί να αξιοποιήσει το γεωγραφικό πλαίσιο για συντονισμένη δράση.

Η αποτελεσματική διαχείριση της μετανάστευσης είναι μια άλλη βασική διάσταση της ασφάλειας.

Ως κράτος μέλος πρώτης γραμμής, η Κύπρος θα εργαστεί για μια ισορροπημένη και ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή προσέγγιση, αντιμετωπίζοντας, τόσο τις εσωτερικές, όσο και τις εξωτερικές διαστάσεις και τα βαθύτερα αίτια, ενισχύοντας τη συνεργασία με τρίτες χώρες και διασφαλίζοντας την πλήρη εφαρμογή του Συμφώνου για τη Μετανάστευση και το Άσυλο.

Ένας άλλος πυλώνας, αφορά την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Πρέπει να κάνουμε την Ευρώπη ταχύτερη, πιο έξυπνη και λιγότερο περίπλοκη. Πρέπει να προσφέρουμε περισσότερα και καλύτερα για τις επιχειρήσεις και τους πολίτες μας. Πρέπει να προωθήσουμε μια ατζέντα απλούστευσης, που να μειώνει τα βάρη με ισορροπημένο τρόπο, ειδικά για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), τη ραχοκοκαλιά της οικονομίας μας. Θα συνεργαστούμε στενά με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για να ολοκληρώσουμε βασικούς φακέλους που μειώνουν τη γραφειοκρατία.

Η ανταγωνιστικότητα, ωστόσο, δεν αφορά μόνο την άρση των εμποδίων, αφορά και την ανάπτυξη ικανοτήτων. Η ολοκλήρωση και η ενίσχυση της Ενιαίας Αγοράς, η εμβάθυνση των κεφαλαιαγορών μέσω της Ένωσης Αποταμιεύσεων και Επενδύσεων, παραμένουν κεντρικής σημασίας για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Θα δώσουμε προτεραιότητα στον εκσυγχρονισμό των βιομηχανιών μας, στην ικανότητα της Ευρώπης να καινοτομεί και να παράγει τις

τεχνολογίες του αύριο, προωθώντας παράλληλα την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση.

Η ανταγωνιστικότητα πρέπει επίσης να είναι χωρίς αποκλεισμούς. Πρέπει να ωφελεί όλες τις περιοχές, συμπεριλαμβανομένων των νησιωτικών, περιφερειακών και λιγότερο συνδεδεμένων περιοχών. Η συνδεσιμότητα είναι απαραίτητη.

Η Κύπρος υποστηρίζει πλήρως τους στόχους της ΕΕ για την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, αλλά υπογραμμίζει ότι τα μικρά νησιωτικά κράτη αντιμετωπίζουν μοναδικές προκλήσεις, όπως η ενεργειακή απομόνωση και το υψηλό κόστος μετάβασης.

Η Κυπριακή Προεδρία στοχεύει επίσης να αυξήσει την προβολή της ΕΕ και να ενεργήσει ως καταλύτης για την ενίσχυση του ρόλου της Ένωσης ως στρατηγικού παγκόσμιου παράγοντα. Από την Ουκρανία και τη Μολδαβία έως τα Δυτικά Βαλκάνια και την Τουρκία, η διεύρυνση είναι το πιο ισχυρό γεωπολιτικό εργαλείο της Ένωσης.

Η Κυπριακή Προεδρία θα προωθήσει μια αξιόπιστη, αξιοκρατική ατζέντα διεύρυνσης, με στόχο την παροχή απτών οφελών, διασφαλίζοντας παράλληλα τον σεβασμό των αξιών και των αρχών της Ένωσης, των δημοκρατικών προτύπων, του κράτους δικαίου, της ευθυγράμμισης της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας και του διεθνούς δικαίου.

Η δέσμευσή μας με τη Νότια Γειτονία και τον Κόλπο είναι εξίσου στρατηγική. Το Νέο Σύμφωνο για τη Μεσόγειο παρέχει ένα ζωτικό πλαίσιο και η Κυπριακή Προεδρία θα προωθήσει τους στόχους της με πρωτοβουλίες όπως το **IMEC** (Οικονομικός Διάδρομος Ινδίας-Μέσης Ανατολής), αξιοποιώντας τους ισχυρούς δεσμούς της Κύπρου με τη Μέση Ανατολή, τον Κόλπο και την Ινδία.

Μια Ένωση που είναι ανοιχτή στον κόσμο, είναι επίσης μια Ένωση ικανή να ανταποκρίνεται γρήγορα και αποτελεσματικά σε κρίσεις. Θα εργαστούμε για να ενισχύσουμε την ικανότητα της ΕΕ για ταχεία και αποτελεσματική αντιμετώπιση κρίσεων, βασιζόμενοι στην εμπειρία της Κύπρου ως περιφερειακού κόμβου για επαναπατρισμούς και ανθρωπιστική

βοήθεια.

Ο τέταρτος πυλώνας των προτεραιοτήτων της Κυπριακής Προεδρίας είναι μια αυτόνομη Ένωση αξιών, για όλους και χωρίς διακρίσεις. Μια πραγματικά αυτόνομη Ευρώπη απαιτεί ισχυρή κοινωνική συνοχή, όπου κανένα πρόσωπο ή περιοχή δεν αποκλείεται. Αυτό σημαίνει αντιμετώπιση της φτώχειας και διασφάλιση της πρόσβασης σε προσιτή στέγαση και ενέργεια.

Στο πλαίσιο αυτό, η Κυπριακή Προεδρία θα επικεντρωθεί στην προσιτή στέγαση, προωθώντας την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Προσιτής Στέγασης, με πλήρη σεβασμό στην αρχή της επικουρικότητας και των εθνικών αρμοδιοτήτων.

Πέμπτος πυλώνας των προτεραιοτήτων μας, είναι ο Προϋπολογισμός που απαιτείται για την υλοποίηση των τεσσάρων άλλων, ο οποίος να υποστηρίζει αποτελεσματικά τον στόχο μιας αυτόνομης Ένωσης (Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο για την περίοδο **2028-2034**).

Στόχος μας είναι να καθοδηγήσουμε τις συζητήσεις με τρόπο που θα διευκολύνει την επίτευξη πολιτικής συμφωνίας για το ΠΔΠ έως το τέλος του **2026**. Τα διακυβεύματα είναι υψηλά και αυτό θα αντικατοπτριστεί στις δυσκολίες των διαπραγματεύσεων, αλλά διατηρούμε τη φιλοδοξία μας σε αυτό το κρίσιμο θέμα.

Ο κόσμος εισέρχεται σε μια νέα φάση σκληρής γεωπολιτικής, όπου η δύναμη, οι πόροι και οι γεωγραφικοί κόμβοι επιστρέφουν στο κέντρο της διεθνούς πολιτικής. Για την ΕΕ, το πραγματικό ερώτημα δεν είναι αν θα επηρεαστεί, αλλά αν θα περιοριστεί στον ρόλο του παρατηρητή ή αντίθετα θα χρησιμοποιήσει αυτή τη νέα πραγματικότητα για να γίνει συνδιαμορφωτής των εξελίξεων, ενισχύοντας τον εαυτό της και την ενότητά της μέσα από αυτές τις προκλήσεις.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ CY2026.EU - ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΛΕΥΚΑΡΙΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΗΜΑΤΟΣ

Η ιστορία του λευκαρίτικου κεντήματος χάνεται μέσα στο χρόνο, τότε που η Κύπρος ήταν κάτω από την κυριαρχία των Λουζινιανών (1191-1489) και των Βενετών (1489-1570). Την εποχή εκείνη, σύμφωνα με την παράδοση, κάποιες αρχόντισσες από τη Δύση οι οποίες παραθέριζαν στα Λεύκαρα, δίδαξαν την τεχνική του κεντήματος στις νέες του χωριού, που με την σειρά τους δίδαξαν τις επόμενες γενιές. Η ίδια παράδοση αναφέρει ότι ο μεγάλος Ιταλός ζωγράφος και επιστήμονας Λεονάρντο Ντα Βίντσι (1452-1519) επισκέφθηκε το 1481 τα Λεύκαρα, κατά την περίοδο που βασίλισσα στην Κύπρο ήταν η Αικατερίνη Κορνάρο. Ο Ντα Βίντσι, γοητευμένος από την ομορφιά και τη χάρη των λευκαρίτικων κεντημάτων, πήρε μαζί του φεύγοντας από το νησί μερικά κομμάτια εξαιρετικής τέχνης. Ανάμεσα σ' αυτά και ένα μεγάλο τραπεζομάντηλο το οποίο δώρισε στον καθεδρικό ναό του Μιλάνου και με αυτό στολιζόταν για χρόνια η Αγία Τράπεζα. Αξίζει να σημειωθεί πως η κοινότητα των Λευκάρων ζωντάνεψε την παράδοση αυτή και προσέφερε, στις 19 Οκτωβρίου 1986, ημέρα που γιορτάζονταν τα 600 χρόνια από την ανέγερση του καθεδρικού ναού του Μιλάνου, ένα παρόμοιο κέντημα, το οποίο τοποθετήθηκε στην θέση όπου παλαιότερα υπήρχε αυτό του Ντα Βίντσι.

Μέχρι τις αρχές της Αγγλοκρατίας το κέντημα ήταν μία από τις σημαντικότερες απασχολήσεις των γυναικών του χωριού. Δεν ήταν όμως μέσο βιοπορισμού παρά περιοριζόταν στην κατασκευή μερικών ειλεκτών κομματιών που διακοσμούσαν το σπίτι

ή που αποτελούσαν μέρος της προίκα των νέων γυναικών. Τότε τοποθετείται η έναρξη της νεότερης ιστορίας του, που έμελλε να διαφοροποιήσει μέχρι και την ίδια την ιστορία του χωριού. Η επίσκεψη κάποιων Άγγλων διοικητικών υπαλλήλων στα Λεύκαρα και το ενδιαφέρον που επέδειξαν οι σύζυγοί τους για τα κεντήματα, σε συνδυασμό

με τις ψηλές τιμές που πρόσφεραν για να τα αγοράσουν, έκαναν την δασκάλα του Παρθενωγαγείου Λευκάρων Ευφροσύνη Πορφυροπούλου να αντιληφθεί την αξία τους και να εισαγάγει το μάθημα της κεντητικής στο Παρθενωγαγείο που με τον σύζυγό της Πορφύριο είχαν ιδρύσει το 1879.

Μερικά χρόνια αργότερα, το 1896, μια δυναμική κάτοικος των Λευκάρων, η Θεόφιλα Χατζηαντώνη, μάζεψε αρκετά κεντήματα από μερικές κεντήτριες και πήγε στην Αλεξάνδρεια, όπου προσπάθησε να τα πωλήσει στα μέλη της εκεί ελληνικής κοινότητας. Δυστυχώς το ταξίδι αυτό δεν είχε αίσια κατάληξη. Η επαφή της όμως με τις αισθητικές αντιλήψεις των υποψηφίων πελατισσών της συνέτεινε ώστε με την επάνοδό της στο χωριό να προωθήσει νέα σχέδια και νέους ρυθμούς.

Μάζεψε ξανά νέα κεντήματα από συγχωριανές της και αναχώρησε την

επόμενη χρονιά και πάλι για την Αλεξάνδρεια. Την φορά αυτή πέτυχε απόλυτα τον σκοπό της. Οι εισπράξεις της υπερέβαιναν τις 500 λίρες, ποσό τεράστιο για την εποχή, και υπήρξε το έναυσμα ώστε αρκετοί Λευκαρίτες να ακολουθήσουν το παράδειγμά της και να προσπαθήσουν να πωλήσουν κεντήματα στην Αίγυπτο. Έτσι σε πολύ σύντομο χρόνο, και πριν καλά-καλά συμπληρωθεί το 1900, η αιγυπτιακή αγορά είχε κατακλυσθεί από τα λευκαρίτικα κεντήματα. Στο χωριό είχε διαμορφωθεί έτσι μια νέα κατηγορία κατοίκων του, οι περιφημοί «κεντηματέμποροι των Λευκάρων», που δεν άργησαν να διασκορπιστούν σε όλες τις χώρες του κόσμου και να κάνουν γνωστά τα κεντήματά τους στο παγκόσμιο. Η αρχή έγινε από τον κεντηματέμπορο Χαράλαμπο Σπύρου, που πρώτος μετέβη στο Παρίσι. Ακολούθησαν πολλοί άλλοι που ταξίδεψαν αρχικά στη Μικρά Ασία, την Ελλάδα, τη Γαλλία, την Αυστροουγγαρία, στις χώρες της Σκανδιναβικής χερσονήσου και ακολούθως στην Αγγλία, την Ισπανία, την Ιταλία, τη Γερμανία, την Ελβετία, την Αμερική, την Αυστραλία, τον Καναδά, τη Νότιο Αφρική και σε πολλές άλλες χώρες. Οι περισσότεροι δεν γνώριζαν ξένες γλώσσες και ήξεραν ελάχιστα γράμματα αφού δεν είχαν τελειώσει παρά μόνο μερικές τάξεις στο δημοτικό σχολείο των Λευκάρων. Επίμονοι όμως, εργατικοί και υπομονετικοί, κατάφεραν να κατακτήσουν την παγκόσμια αγορά και να κερδίσουν αρκετά χρήματα. Ο καθένας τους αναχωρούσε μόνος του για τη χώρα του προορισμού του, αφού μάθαινε λίγες λέξεις και φράσεις από τη γλώσσα που μιλούσαν οι κάτοικοι

της. Το ντύσιμο του κεντηματέμπορου ήταν εναρμονισμένο με τα ευρωπαϊκά πρότυπα της εποχής του και ξεχώριζε από τη χαρακτηριστική ρεπούλικα και το περιεργό για την εποχή παντελόνι, αφού οι τότε Κύπριοι φορούσαν βράκες. Ο κεντηματέμπορος είχε ψαλιδισμένο μουστάκι και στα χέρια του κρατούσε πάντοτε δύο βαλίτσες με τα όμορφα λευκαρίτικα κεντήματα.

Το θέμα βέβαια της προώθησης των πωλήσεων των κεντημάτων δεν αφήθηκε μόνο στις δραστηριότητες των κεντηματεμπόρων. Η ίδια η κοινότητα πήρε πολλές πρωτοβουλίες και συμμετείχε σε εκθέσεις του εξωτερικού με εκλεκτές συλλογές, που τις αποτελούσαν οι περίφημες λευκαρίτικες δανδέλες και τα θαυμάσια κεντητά εργόχειρα. Η κυριότερη από αυτές τις εκθέσεις, στην οποία υπήρχαν πάντοτε Λευκαρίτες που επεδείκνυαν τα προϊόντα τους, ήταν η Διεθνής Έκθεση των Αθηνών, όπου υπογράφονταν μεγάλες συμφωνίες προς όφελος της κωμόπολης. Ειδικά όμως λευκαρίτικα κεντήματα συγκέντρωσαν το ενδιαφέρον του αθηναϊκού κοινού στη μεγάλη κυπριακή έκθεση που έγινε το 1901 στην Αθήνα με πρωτοβουλία του Κυπρίου πολιτευτή Γεωργίου Φραγκούδη, οπότε δύο Λευκαρίτισσες, η Μαργαρώ Κολά και η Χρυσταλλού Ανδρόνικου, βραβεύτηκαν με χρυσό και αργυρό μετάλλιο αντιστοιχώς. Ελάχιστα χρόνια μετά την έναρξη της πώλησης κεντημάτων σε ξένες χώρες, στο χωριό απασχολούνταν στη βιοτεχνία της κεντητικής 600 περίπου γυναίκες. Η οργάνωση της παραγωγής και ο τρόπος προώθησης των εμπορευμάτων απέτελεσε πρότυπο για άλλες βιοτεχνίες της Κύπρου, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα να δημοσιευθούν πολλά σχετικά σχόλια στον τύπο της εποχής. Στη συνέχεια η παραγωγή κεντημάτων επεκτάθηκε και σε άλλα χωριά του νησιού, όπως στην Αθήνιου, στο Δάλι, στον Λυθροδόντα, στα Λύμπια, στον Κόρνο, στον Κάτω Δρυ και αλλού. Τοπικοί έμποροι μάζευαν τα κεντήματα που ετοιμάζαν οι γυναίκες των χωριών τους και τα μετέφεραν στα Λεύκαρα, από όπου οι κεντηματέμποροι τα προμηθεύονταν

και τα διοχέτευαν στις χώρες που ταξίδευαν. Μαζί με την βιοτεχνία αυτή αναπτύχθηκε και μία άλλη που είχε να κάνει με την παραγωγή λινών υφασμάτων. Η προμήθεια της πρώτης ύλης γινόταν κυρίως από κατοίκους της Ζώδιας που καλλιεργούσαν λινάρι σε μεγάλες ποσότητες. Στη συνέχεια το επεξεργάζονταν και κατασκευάζαν λινά υφάσματα και λινές κλωστές, όλα κατάλληλα για τη βιοτεχνία των λευκαρίτικων κεντημάτων.

Η αύξηση των πωλήσεων είχε ως αποτέλεσμα την εισροή μεγάλου ποσού χρημάτων στην κωμόπολη των Λευκάρων, γεγονός που συνέτεινε ώστε οι κάτοικοι να γνωρίσουν μέρες ευημερίας σε μία περίοδο που η οικονομική κρίση μάστιζε τα υπόλοιπα χωριά και πόλεις ακόμη της Κύπρου. Έτσι το χρήμα που συσσωρεύθηκε επέτρεψε να γίνουν έργα υποδομής για την ανάπτυξη των Λευκάρων, που παρόμοια δεν συναντούμε ούτε στις πόλεις της εποχής εκείνης. Στη δεκαετία του '20 μάλιστα, όταν εξαιτίας των δύσκολων συνθηκών ζωής πολλοί κάτοικοι της Κύπρου αναγκάζονταν να μεταναστεύσουν στην Αμερική, στην Αργεντινή ή στην Αυστραλία ή σε χώρες της Αφρικής, τα Λεύκαρα γνώρισαν σημαντική οικονομική ανάπτυξη. Οι 350 Λευκαρίτες κεντηματέμποροι του εξωτερικού εργάζονταν συνεχώς και εξασφάλιζαν σημαντικές πωλήσεις και μεγάλα κέρδη για την κοινότητα.

Λίγο αργότερα όμως ξέσπασε η παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929 και στη συνέχεια ο Δεύτερος Παγκόσμιος πόλεμος (1939-1945) που διαφοροποίησαν τον τρόπο προώθησης των κεντημάτων. Η ιστορία του λευκαρίτικου κεντήματος πήρε μια άλλη τροπή για να καταλήξει στην σημερινή παραγωγή και εμπορία. Οι κεντηματέμποροι όμως είχαν στο μεταξύ καταστήσει το λευκαρίτικο κέντημα παγκόσμια γνωστό για την ομορφιά και τη χάρη των σχεδίων και των ρυθμών του. (Για το λευκαρίτικο κέντημα δεξ επίσης λήμμα κέντημα-κεντητική).

Με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης της ΟΥΝΕΣΚΟ την 1η Οκτωβρίου 2009 το λευκαρίτικο κέντημα

συμπεριλήφθηκε στον παγκόσμιο Αντιπροσωπευτικό Κατάλογο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Unesco με τα κριτήρια πρώτον, ότι αποτελεί παράδοση που περνά από γενιά σε γενιά εδώ και αιώνες και αντανακλά αισθητικές και κοινωνικοοικονομικές αξίες, παρέχοντας στις γυναίκες των δυο οικισμών την αίσθηση της συνέχειας και της ταυτότητας και δεύτερον, επειδή η εγγραφή του στοιχείου στον κατάλογο συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση για τη σημασία των παραδοσιακών χειροποίητων τεχνικών και αναδεικνύει την επιτυχή ενσωμάτωση διαφορετικών πολιτιστικών επιρροών στο λευκαρίτικο κέντημα.

Δώρο στην Ελισάβετ

Στις 6 Φεβρουαρίου 1952, η Ελισάβετ Β' βρισκόταν σε περιοδεία με τον σύζυγό της Φίλιππο, όταν πληροφορήθηκε τον θάνατο του πατέρα της, Βασιλιά Γεωργίου ΣΤ'. Η νεαρή πριγκίπισσα θα γινόταν η νέα βασίλισσα της Μεγάλης Βρετανίας. Επ ευκαιρία της στέψης της μία ομάδα γυναικών από τα Λεύκαρα αποφάσισε να της κάνει ένα δώρο τιμώντας τη στέψη της. Οι Λευκαρίτισσες Όλγα Μιχαήλ, Θεοδώρα Μιχαήλ, Ευδοκία Μιχαήλ Σταφυλάρη, Ευανθία Γεωργίου, Μαργαρίτα και Ανθούλα Κουμή, συγκεντρώθηκαν και ένωσαν την τέχνη τους, δημιουργώντας ένα κέντημα στο οποίο ευδιάκριτο ήταν το στέμμα. Οι κεντήτριες, δημιούργησαν ένα μεγάλο τραπεζομάντιλο χρησιμοποιώντας την τεχνική «ποταμός», όπως δήλωσε η κ. Ευδοκία στη «Μηχανή του Χρόνου». Όταν τελικά το τελείωσαν, το έστειλαν στη Βασίλισσα.

Η απάντηση όμως που έλαβαν δεν ήταν αυτή που περίμεναν. Το κέντημα επεστράφη στην Κύπρο με την αρνητική απάντηση της Βασίλισσας, η οποία όπως δήλωσε «δεν μπορούσε να το δεχτεί γιατί ήταν από ιδιώτες κι όχι από την κυπριακή τοπική διοίκηση. Τα δώρα έπρεπε να τα λαμβάνει σε συλλογικό επίπεδο από τους υπηκόους της Κύπρου στο σύνολό τους». Το κέντημα σήμερα εκτίθεται το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Λευκάρων. (Πηγή Μεγάλη Κυπριακή Εγκυκλοπαίδεια, Μηχανή του Χρόνου)

ΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ ΣΤΗΝ TRUMP ΕΠΟΧΗ

Του Αλέξανδρου Ζήγωνα

Στις **20** Ιανουαρίου **2025**, το διεθνές σύστημα εισήλθε σε μια νέα εποχή. Η ανάληψη της διακυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών από τον **Donald Trump** επέφερε ανατροπές αντιλήψεων, ισορροπιών, πραγματικοτήτων και βεβαιοτήτων, που ίσχυαν για οκτώ δεκαετίες.

Η νέα αυτή κατάσταση, με έντονα τα χαρακτηριστικά του αναθεωρητισμού και της αμφισβήτησης παραδεδομένων αρχών, έχει δημιουργήσει κλίμα αβεβαιότητας και ανασφάλειας, ειδικότερα μεταξύ των παραδοσιακών φίλων, συμμάχων και εταιρών των ΗΠΑ.

Σε ένα ήδη βεβαρημένο διεθνές περιβάλλον, λόγω του πολέμου στην Ουκρανία και της κατάστασης στη Γάζα και την ευρύτερη Μέση Ανατολή, προστίθεται τώρα η αμφισβήτηση του Διεθνούς Δικαίου, η αμφισβήτηση του Δυτικού συστήματος ασφαλείας και η παραβίαση της αρχής της κρατικής κυριαρχίας και του απαραβίαστου των συνόρων, όπως είδαμε να συμβαίνει στη Βενεζουέλα και όπως επιχειρείται να γίνει στη Γροιλανδία.

Υπάρχει, δηλαδή, ανατροπή παραδοχών ιστορικού, αξιακού και γεωπολιτικού χαρακτήρα **80** ετών των αντιλήψεων δηλαδή, επί των οποίων βασίζεται η Ευρωατλαντική συνεργασία και το διεθνές σύστημα γενικότερα.

Είναι από τα πιο πάνω προφανές ότι δημιουργείται και θέμα ασφάλειας για την Ευρώπη.

Πέραν αυτών, διαμορφώνεται μια κατάσταση, η οποία χαρακτηρίζεται από παλινδρομήσεις, την εισαγωγή μιας εξωθεσμικής προσωπικής διπλωματίας, όπως και από μια “συναλλακτική” αντίληψη χειρισμού των διεθνών πολιτικών, οικονομικών και στρατιωτικών θεμάτων.

Η φιλελεύθερη δυτική δημοκρατία, αν όχι ως αμιγώς αξιακή αναφορά, τουλάχιστον όπως αυτή εφαρμόζεται στην Ευρώπη, καθίσταται “ύποπτη”, και θα πρέπει τώρα να δέχεται μαθήματα και υποδείξεις από την υπερατλαντική δύναμη.

Η Δύση, ως ένα συμπαγές και ισχυρό σύστημα από το **1949** αμφισβητείται, όχι μόνο στα συστατικά του στοιχεία, αλλά και στο λόγο ύπαρξής του.

Στο γενικό αυτό πλαίσιο θα πρέπει να συνεκτιμήσουμε και το γεγονός ότι, στο σημερινό **Administration**, σε αντίθεση με το πρώτο, δεν φαίνεται να υπάρχουν πρόσωπα τα οποία είναι σε θέση να ασκήσουν αποτελεσματική επιρροή, κάποιου είδους **containment**, επί του Αμερικανού Προέδρου, πρόσωπα τα οποία συχνά λειτούργησαν σαν άτυπες ασφαλιστικές δικλίδες.

Σ’ ό,τι αφορά στα θεσμικά **checks and balances**, στο Κογκρέσο ο σημερινός συσχετισμός δυνάμεων δεν διαφέρει ουσιωδώς από εκείνο της πρώτης θητείας. Είναι όμως πιθανό ότι ο συσχετισμός αυτός ενδέχεται να αλλάξει κατά τις “**midterm**” εκλογές του προσεχούς Νοεμβρίου.

Είναι, επίσης, προφανές ότι οι ενέργειες του Αμερικανού Προέδρου δύσκολα μπορούν να ερμηνευθούν με τον “παραδοσιακό” τρόπο ανάλυσης, αυτόν που γνωρίζαμε μέχρι τώρα, ούτε και φαίνεται να εντάσσονται σ’ ένα γενικότερο γεωστρατηγικό πλαίσιο και χαρακτηρίζονται συχνά από προσωπικής φύσεως επιλογές.

Το συμπέρασμα που αβίαστα προκύπτει είναι ότι κινούμαστε σε αχαρτογράφητα νερά και κλίμα αβεβαιότητας, το οποίο επιδεινώνεται και από συνεχείς παλινδρομήσεις.

Δεν χρειάζεται, νομίζω, να επισημάνω ότι η αβεβαιότητα στις διεθνείς σχέσεις είναι αρνητικό και επικίνδυνο στοιχείο. Μέσα στο γενικό αυτό πλαίσιο, θα πρέπει να προσπαθήσουμε να

αποκρυπτογραφήσουμε τις προθέσεις του **Administration** στα θέματα που μας αφορούν.

Ξεκινώ με ένα ερώτημα: Πόσο ψηλά βρίσκεται σήμερα το Κυπριακό και τα Ελληνοτουρκικά στις προτεραιότητες της **Washington**;

Η αισιόδοξη απάντηση είναι ότι, επί του παρόντος, δεν έχουμε κάποια σαφή ένδειξη.

Ένα δεύτερο ερώτημα είναι, αν με τα μέχρι σήμερα δείγματα γραφής, έχουμε λόγους να επιδιώξουμε δραστηριοποίηση του αμερικανικού ενδιαφέροντος στα θέματά μας, τουλάχιστον πριν υπάρξουν σαφείς θετικές ενδείξεις για τις προθέσεις του **Administration**.

Τρίτο. Αν εντάξουμε τα θέματα της Αν. Μεσογείου, και ειδικότερα όσα μας αφορούν, μέσα στο γενικό πλαίσιο που περιγράψα, με τις ιδιαιτερότητες που το χαρακτηρίζουν, προκύπτει μια ελάχιστη αισιόδοξη εικόνα.

Ξεκινώ από την προσωπική σχέση **Trump-Erdogan**, η οποία δοκιμάστηκε στο παρελθόν και, παρά τις διάφορες διακυμάνσεις, άντεξε.

Μια σχέση η οποία δεν είναι άσχετη προς το γεγονός ότι ο Αμερικανός Πρόεδρος έχει μεγάλα επιχειρηματικά συμφέροντα στην Τουρκία, ή ότι έχει μια εκλεκτική συμπάθεια προς αυταρχικούς ηγέτες, τύπου **Erdogan** και **Putin**.

Υπήρξε, ακόμη, η δημόσια, ενώπιον του **Netanyahu**, δήλωση του **Trump** ότι “ο **Erdogan** είναι φίλος μου” (του οποίου έπλεξε το εγκώμιο), όπως και οι πανηγυρισμοί των καθεστωτικών τουρκικών ΜΜΕ και η κατά **2%** ανατίμηση της τουρκικής λίρας, αμέσως μετά την εκλογή **Trump**, στοιχεία ενδιαφέροντα για μια χώρα με ενδημικά αντιαμερικανικά ανακλαστικά.

Ενδεικτικό, επίσης, εκτός των συχνών τηλεφωνικών τους επικοινωνιών, είναι το γεγονός ότι ο Τούρκος Πρόεδρος ήταν από τους πρώτους ηγέτες που εξασφάλισε (μετά τέσσερα χρόνια) την πολυπόθητη πρόσκληση για τον Λευκό Οίκο.

Πέραν όμως των προσωπικής φύσεως παραγόντων, που στην περίπτωση **Trump** έχουν τη σημασία τους, βρισκόμαστε και ενώπιον μιας Τουρκίας

με τη βούληση, τις προϋποθέσεις, αλλά και τις ευκαιρίες να ασκήσει ενεργότερο περιφερειακό ρόλο.

Είναι καταγραμμένη, αν και δεν λήφθηκε όσο θα έπρεπε υπ' όψη, η δήλωση του **Erdogan** προς την τότε Υπατο Εκπρόσωπο της ΕΕ, **Federica Mongherini**, τον Νοέμβριο του **2014**, ότι “τίποτα δεν μπορεί να συμβεί στην Αν. Μεσόγειο, χωρίς την συγκατάθεση της Τουρκίας”.

Κατά τη **10ετία** που ακολούθησε, είδαμε ότι αυτό εφαρμόζεται και υλοποιείται μεθοδικά και συστηματικά, βοηθουσών των συγκυριών και των εξελίξεων.

Οι συγκυρίες υπήρξαν ασφαλώς ευνοϊκές για την Τουρκία, ιδιαίτερα με τη συρρίκνωση του ρόλου της Ρωσίας και του Ιράν στην περιοχή, σαν αποτέλεσμα της ανατροπής του καθεστώτος **Assad** και της αποδυνάμωσης της **Hamis** και της **Hezbollah**.

Και επειδή η φύση απεχθάνεται το κενό, η Τουρκία, απόντων άλλων, σπεύδει να ενισχύσει τον ρόλο της στην περιοχή και να το αναπληρώσει.

Η εμπλοκή της, επίσης, στην νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική ασφάλειας, η συμμετοχή της στην ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία, ο ρόλος της στις προσπάθειες τερματισμού του πολέμου στην Ουκρανία, είναι, ακόμη μερικά δείγματα της ενίσχυσης του γενικότερου ρόλου της.

Τούτων ελεγχθέντων, τα μακροπρόθεσμα και μόνιμα συμφέροντα των ΗΠΑ στη περιοχή, όπως τα αντιλαμβάνεται το αμερικανικό βαθύ κράτος, παραμένουν και επηρεάζουν τη διαμόρφωση της πολιτικής του **Administration**.

Ασφαλώς, τυχόν προσωπικής φύσεως απόψεις και πρωτοβουλίες, δεν μπορούν

να τα αγνοούν και να τα παρακάμπτουν εντελώς, όμως, η περίπτωση **Trump**, όπως αποδεικνύεται, είναι ιδιαίτερα. Δεν πρέπει, επομένως, να αποκλείουμε εκπλήξεις.

Διαθέτουμε, όμως, κάποια συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Κατά τα τελευταία χρόνια, η Λευκωσία (από το **2013**) και η Αθήνα (από το **2019**) έχουν σταδιακά αναβαθμίσει την στρατηγική τους σχέση με τις ΗΠΑ και τη Δύση γενικότερα.

Η Κύπρος, σε αντίθεση με το παρελθόν, θεωρείται πλέον αξιόπιστος εταίρος στα θέματα ασφάλειας.

Η στρατηγική αναβάθμιση της Ελλάδος, στρατιωτικά και πολιτικά, από το **2019** και εντεύθεν είναι ένα νέο στοιχείο, το οποίο θα πρέπει να συνεκτιμηθεί στην ορθή του διάσταση. Επίσης, ο ρόλος του Ισραήλ. Το Ισραήλ εξακολουθεί να αποτελεί υπολογισμο παράγοντα στη διαμόρφωση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, η οποία ανέκαθεν είχε στο επίκεντρο της την ασφάλεια του εβραϊκού κράτους, δεδομένο που δύσκολα μπορεί να μεταβληθεί.

Με δεδομένη την αντιπαράθεση του με την Τουρκία και τις στρατηγικές φύσεως συνεργασίες με την Κύπρο και την Ελλάδα, όπως επίσης και το γεγονός ότι το Ισραήλ θεωρεί τις δυο αυτές χώρες ως το “στρατηγικό του βάθος”, η Ιερουσαλήμ παραμένει ένας ιδιαίτερα χρήσιμος διαυλος προς την **Washington**.

Πιστεύω ότι μέσα από το πρίσμα αυτό θα πρέπει να εξετάζονται οι σχέσεις μας με το Ισραήλ, παρά τις διαφωνίες και επιφυλάξεις που δικαιολογημένα μπορεί να υπάρχουν λόγω των διαδραματιζομένων στη Γάζα.

Η απαξίωση του Διεθνούς Δικαίου,

όπως είδαμε να εκφράζεται στην περίπτωση της Βενεζουέλας, της Γροιλανδίας και του Παναμά, αλλά και η εκφρασθείσα θέση για αναγνώριση της προσάρτησης της Κριμαίας από τη Ρωσία και η επιβολή στην Ουκρανία όρου να μη ενταχθεί ποτέ στο ΝΑΤΟ, μόνο αρνητικούς συνειρμούς και παραλληλισμούς δημιουργούν, ειδικά σ' ό,τι αφορά την Κύπρο.

Ένα άλλο στοιχείο, το οποίο θα πρέπει να συνεκτιμηθεί, είναι η βούληση του σημερινού **Administration** να παρέμβει “πυροσβεστικά” σε περίπτωση κρίσεως με την Τουρκία.

Τα τελευταία **50** χρόνια, αλλά και προηγουμένως, υπήρχε η βεβαιότητα τέτοιας παρέμβασης από την **Washington**.

Κύριος λόγος και επιδίωξη των αμερικανικών παρεμβάσεων, ήταν η διαφύλαξη της συνοχής της νοτιοανατολικής πτέρυγας του ΝΑΤΟ. Σήμερα όμως, μπορεί να αναμένει κάποιος τέτοιου είδους παρέμβαση από ένα Πρόεδρο ο οποίος έχει δείξει έμπρακτα ότι η συνοχή της Συμμαχίας δεν τον ενδιαφέρει ιδιαίτερα;

Υπό τα σημερινά δεδομένα, τέτοιου είδους παρεμβάσεις δεν πρέπει να θεωρούνται, ούτε αυτονόητες, ούτε δεδομένες και πιθανότατα, ούτε θετικές για τα συμφέροντά μας.

Ας ελπίσουμε ότι η υπόθεση αυτή δεν θα χρειασθεί να επαληθευθεί.

Γιατί, με βάση τα πιο πάνω, το ερώτημα που θα πρέπει να μας απασχολήσει σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο είναι, ποιο περιεχόμενο θα έχει μια πιθανή αμερικανική παρέμβαση;

Βέβαιη απάντηση, προφανώς, δεν υπάρχει, αλλά σε αβέβαιους καιρούς δεν υπάρχουν βέβαιες απαντήσεις.

18 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ: ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Το Ινστιτούτο Ελληνικών και Λατινικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Καρόλου στην Πράγα γιόρτασε την Παγκόσμια Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας. Στον εορτασμό της επετείου ήταν καλεσμένος ο Πρόεδρος της Ελλάδας, κ. Ντίνος Κωνσταντίνου, ο οποίος μίλησε για την μοναδικότητα της ομορφιάς της Ελληνικής Γλώσσας και η Πρόεδρος της Κύπρου κυρία

Αλίκη Πασχάλη για την ανυπέρβλητη ιστορία της κυπριακής διαλέκτου. Ο Καθηγητής Ιστορίας κ. Κώστας Τσίβος μίλησε για την συμβολή του συγγραφέα Καρόλου Τσίτσει στις ελληνοσεχικές μορφωτικές σχέσεις. Ακολούθησαν βραβεύσεις δύο Τσέχων φοιτητριών για την μετάφραση ελληνικού λογοτεχνικού κειμένου στα τσεχικά. Χορηγός των βραβείων

του μεταφραστικού διαγωνισμού και του διαγωνισμού καλύτερης πτυχιακής εργασίας είναι ο έλληνας επιχειρηματίας Σωτήριος Ζαβαλιάνης. Ο εορτασμός έληξε με καλλιτεχνικό πρόγραμμα με ελληνικά τραγούδια τα οποία εκτέλεσε ο Γιάννης Μόρας.

Από αριστερά η κα Πασχάλη, ο κ. Κωνσταντίνου και ο κ. Τσίβος

27 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ: ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΛΑΡΙΣΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚ ΠΡΑΓΑΣ

Μια εξαιρετική παράσταση ‘Από τον Πηγειό στον Μολδάβα, Μουσικές Γέφυρες’ απολαύσαμε αυτή τη μέρα ως αποτέλεσμα της σύμπραξης του τμήματος “Μουσικής κινηματογράφου και Μιούζικαλ” του Μουσικού Σχολείου Λάρισας και μέρους των παιδικών τμημάτων της Ελληνικής Κοινότητας Πράγας με τρία μουσικά κομμάτια κοινού ρεπερτορίου: Η Ξενιτιά του έρωτα, Στου Κύνικου τα βουνά (Κύπρος)/ Γιώργος Καλογήρου, - Ο γλάρος/Μ. Χατζιδάνις, Αλέκος Σακελλάριος, Διαμάντω, ποιος σε φίλησε/ παραδοσιακό τραγούδι Θεσσαλίας και Δυτικής Μακεδονίας. Συγχαρητήρια στους μαθητές και μαθήτριες και εκπαιδευτικούς του Μουσικού Σχολείου Λάρισας καθώς και στους μικρούς μας μαθητές και εκπαιδευτικούς της ΕΚ Πράγας. Στην παράσταση παραβρέθηκαν η Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, κα Αλίκη Πασχάλη, η Α΄ Σύμβουλος και

Πρόξενος της Ελληνικής Πρεσβείας, κα Δήμητρα Κοζομπόλη και στελέχη της Πρεσβείας, μέλη της ΕΚ Πράγας, γονείς των μικρών μας μαθητών, οι οποίοι φτιάχναν και τα σκηνικά, προπαντός μια ωραία βάρκα αγάπης που θα μας μεταφέρει την επόμενη φορά στον Πηγειό και φίλοι της Κοινότητας.

Ακολουθεί επιστολή Ευχαριστήριο σύμπραξης ΤΜΜΚ και Παιδικού τμήματος ΕΚΠ / Πράγα **27.02/2026** της ΕΚ Πράγας:

Αγαπητή κυρία Μήλιου,
Αγαπητοί Εκπαιδευτικοί του Συλλόγου Διδασκόντων,
Αγαπητοί Γονείς,
Αγαπημένες κυρίες Κτιστάκη, Καραγιάννη, Τζιουμάκη,
Θα θέλαμε να εκφράσουμε τις πιο θερμές μας ευχαριστίες για την ξεχωριστή σύμπραξη που πραγματοποιήθηκε στην Πράγα, στις 27 Φεβρουαρίου, από το Τμήμα Μιούζικαλ και Μουσικής

Κινηματογράφου του σχολείου σας και του παιδικού τμήματος ουσικοκινητικής της Ελληνικής Κοινότητας Πράγας.

Η εμπειρία αυτή υπήρξε πραγματικά μοναδική για όλους μας. Μας εντυπώσισε βαθιά όχι μόνο η εξαιρετική προετοιμασία και το υψηλό καλλιτεχνικό επίπεδο των μαθητών σας, αλλά κυρίως ο τρόπος με τον οποίο προσέγγισαν την δική μας ομάδα. Με ευγένεια, ευαισθησία, χαμόγελο και γνήσια διάθεση συνεργασίας, αγράλιασαν τους μικρούς μας μαθητές και δημιούργησαν μια ατμόσφαιρα ζεστασιάς, ασφάλειας και χαράς.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στην υπεύθυνη της μουσικής διεύθυνσης, κ. Κτιστάκη για την καθοδήγηση και την εξαιρετική προετοιμασία των παιδιών, στην πιανίστα κα Καραγιάννη για την καλλιτεχνική της συμβολή καθώς και την κ. Τζιουμάκη για την φροντίδα και τη στήριξη των μαθητών σε όλη τη διάρκεια αυτή της όμορφης συνάντησης.

Θα σας ήμασταν ιδιαίτερα ευγνώμονες αν μπορούσατε να μεταφέρετε το μήνυμα των ευχαριστιών μας στον σύλλογο διδασκόντων του σχολείου που ενέκρινε αυτή την εκδρομή και στους γονείς των παιδιών που συμμετείχαν σε αυτή. Τα παιδιά τους, εκτός από το ταλέντο και τον επαγγελματισμό που επέδειξαν κατά τη διάρκεια της γενικής μας πρόβας αλλά και της παράστασης, μας εντυπώσισαν με το ήθος, την καλλιέργεια και την ευγένειά τους, στοιχεία που αντανακλούν τόσο την εξαιρετική δουλειά του σχολείου,

όσο και την αγωγή που λαμβάνουν στο οικογενειακό τους περιβάλλον.

Για όσους από εμάς συμμετείχαν, γονείς, εκπαιδευτικοί και μαθητές, αυτή η εμπειρία ήταν πραγματικά πολύτιμη. Είμαστε σίγουροι, ότι για τους μαθητές του τμήματος Μουσικοκινητικής θα μείνει ως μία από τις πιο όμορφες πρώτες μουσικές του αναμνήσεις.

Σας ευχαριστούμε θερμά για την εμπιστοσύνη και τη χαρά αυτής της συνεργασίας και ευχόμαστε να έχουμε την ευκαιρία να συναντηθούμε ξανά σε μελλοντικές μουσικές δράσεις. Ευχαριστούμε για τα όμορφα αναμνηστικά δώρα σας. Ευχαριστούμε τον Δήμαρχο Λάρισας, κ. Αθανάσιο Ι. Μαμάκο για τα δώρα στην ΕΚ Πράγας. Συγκινητική είναι και η καρτούλα με τις υπογραφές των γονέων των μαθητών και μαθητριών του Σχολείου Λάρισας και το μήνυμα: «Χαιρετισμούς από την Ελλάδα, Σας ευχαριστούμε πάρα πολύ για τη φιλοξενία των παιδιών μας!»

Με εκτίμηση και θερμούς χαιρετισμούς, Διοικητικό Συμβούλιο της Ελληνικής Κοινότητας Πράγας και οι

Εκπαιδευτικοί της ΕΚΠ
Γονείς της ΕΚΠ και Μαθητές της ΕΚΠ

Υ.Γ. Παράκληση όπως το παραπάνω κοινοποιηθεί στον Σύλλογο Διδασκόντων του Σχολείου και στους

γονείς των παιδιών που συμμετείχαν στη σύμπραξη.

Σύνδεσμος φωτογραφιών παράστασης:
<https://photos.app.goo.gl/H3uK-FonDt83kr7VP6>

ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΤΗΝ ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΣΤΗΝ ΤΣΕΧΙΑ

«Είχαμε τη μεγάλη χαρά να υποδεχθούμε σήμερα (σημ. 27 Φεβρουαρίου) στην Πρεσβεία τους ταλαντούχους μαθητές του Μουσικού

Σχολείου Λάρισας! Τα παιδιά βρίσκονται στην Πράγα για μια ξεχωριστή μουσική σύμπραξη με την Ελληνική Κοινότητα Πράγας και δεν

έχασαν την ευκαιρία να μας χαρίσουν ένα μικρό, αλλά μαγευτικό δείγμα των ικανοτήτων τους.

Η εξαιρετική τους μουσική παιδεία και

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

το ήθος τους μας γέμισαν περηφάνια! Πολλά συγχαρητήρια στους μαθητές μας, που είναι το μέλλον και η καλύτερη «φωνή» της Ελλάδας στο εξωτερικό. Σας ευχόμαστε κάθε πρόοδο και να μη σταματήσετε ποτέ να δημιουργείτε! Αλλά και στους δασκάλους και τους ιθύνοντες του Σχολείου για το σπουδαίο έργο τους + στην Ελληνική Κοινότητα Πράγας για αυτή την υπέροχη πρωτοβουλία που φέρνει τη νέα γενιά κοντά στις ρίζες και τον πολιτισμό μας.

28 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ: ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΑ... ΓΙΑ ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΤΩΝ ΤΕΜΠΩΝ! ΤΑ ΚΕΡΑΗ ΣΑΣ Η ΟΙ ΖΩΕΣ ΜΑΣ...

Οι Έλληνες που διαμένουν στην Πράγα μαζευτήκαμε στην πλατεία 'Ειρήνης' Πράγα 2 για να βροντοφωνάξουμε ακόμη μία φορά ότι δεν ξεχνάμε το έγκλημα των Τεμπών και απαιτούμε

δικαιοσύνη, καταδικάζουμε τους ενόχους «όσο ψηλά και αν φτάνουν». Μνημονεύσαμε τα ονόματα όλων των νέων που αδικοχάθηκαν. Καταγγέλλουμε την εγκληματική

πολιτική του κέρδους που θυσιάσε ανθρώπινες ζωές. Θέλουμε δικαίωση ώστε να μην υπάρχουν 'άλλα Τέμπη'.

10 - 14 ΜΑΡΤΙΟΥ: Η «ΔΙΑΣΠΟΡΑ» ΤΗΣ ΕΡΤ3 ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΑ

Με την πρωτοβουλία της δημοσιογράφου Χρύσας Σάμου της ΕΡΤ3 και της Προέδρου της ΕΚ Πράγας, Τασούλας Ζησάκη-Healey, η ΕΚ Πράγας διοργάνωσε το γύρισμα ντοκιμαντέρ για τους Έλληνες στην Πράγα και την ΕΚ Πράγας. Στη διάρκεια του γυρίσματος του ντοκιμαντέρ και με την οικονομική στήριξη των καλών και γενναϊοδώρων χορηγών της Κοινότητας (Στάθη Λάζαρη, Αλέξανδρου Κοράνη, Σωτήρη Ζαβαλιάνη και Θωμά Πετσόνη, Σωτήρη Φούτση και των ελληνικών εστιατορίων: Όλυμπος της οικογένειας Νεδέλκου, του 'Αγορά' του

Μιχάλη Στεφανίδη, του ΥΑΥΑ'S του Βασίλη Γιαλαουζίδη και της φιλοξενίας της Πρέσβης της Κύπρου στην Τσεχία, κα Αλίκης Πασχάλη (γεύμα σε τσεχικό εστιατόριο και βοήθεια με την μεταφορά του συνεργείου αυτής της μέρας) πιστεύουμε ότι σύντομα θα δούμε στην ΕΡΤ3 ένα πετυχημένο ντοκιμαντέρ. Πρέπει να σημειώσουμε την άψογη διοργάνωση της επίσκεψής μας και φιλική φιλοξενία στο Νοσοκομείο του Μπερόουν (του Σωτήρη Ζαβαλιάνη και του τμήματος Δημοσίων Σχέσεων με τις υπέροχες Μιχαέλα Βέρνερ και Λουτσιά Λισκοβα, οι οποίες οργάνωσαν όλες

τις λεπτομέρειες της επίσκεψής μας). Εντυπωσίασε η ζεστή φιλοξενία του Αλέξη Κοράνη, GTS, του UNYP του Σωτήρη Φούτση και του Ανδρέα Πατενίδη του Ντιζάν Μουσείο καθώς και της ελληνικής ομάδας μπάσκετ, Hellenic Aritma στην Πράγα. Όπως κάποτε όταν ο Στάθης Λάζαρης του Lazaris Travel Services, είχε τα γραφεία του στην Πράγα, έτσι κι αυτή τη φορά, από την Αθήνα, μόνο με ένα τηλεφώνημα για βοήθεια στα δύσκολα, πρόσφερε τη βοήθεια του από την πρώτη στιγμή σε μία όχι και τόσο εύκολη διοργάνωση ενός τέτοιου προγράμματος, στα αρκετά

δύσκολα και απρόβλεπτα, πετύχαμε να προετοιμάσουμε το Πρόγραμμα και υλικό για το ντοκιμαντέρ. Σίγουρα, χωρίς το συνεργείο, τους ακούραστους, σχεδόν χωρίς ούτε στιγμή να έχουν για μια αναπνοή, αλλά πάντα με χαμόγελο, τους: σκηνοθέτη Ιορδάνη Μερενίδη, εικονολήπτη Ανδρέα Κοτσήρη και τον ηχολήπτη Ιωάννη Τσιτιρίδη, δεν θα μπορούσαμε να πετύχουμε

το σκοπό μας. Τους ευχαριστούμε από καρδιάς. Συνοδοί στην διάρκεια του γυρίσματος ήταν η Πρόεδρος της ΕΚ Πράγας, Τασούλα Ζησάκη-Healey και ο Παύλος Σιδηρόπουλος. Ευχαριστούμε τους γονείς των μικρών μας μαθητών των τμημάτων ελληνικής γλώσσας, μουσικοκινητικής και εκπαιδευτικού θεάτρου, των μαθητών της τσεχικής γλώσσας, τους

εκπαιδευτικούς της ΕΚ Πράγας και το χορευτικό συγκρότημα 'Ακρόπολις' της ΕΚ Πράγας για την βοήθεια και συμμετοχή τους (με ενθουσιασμό!) στην προετοιμασία του ντοκιμαντέρ. Τώρα θα περιμένουμε με υπομονή να το δούμε στην 'ΔΙΑΣΠΟΡΑ' ΕΡΤ 3 όταν είναι έτοιμο για προβολή. Θάσας ενημερώσουμε!

15 ΜΑΡΤΙΟΥ: ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΠΑΝΔΡΙΤΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚ ΠΡΑΓΑΣ

Μια εξαιρετική παράσταση στην Πράγα, 'Ελεύθεροι Πολιορκημένοι' του Διονυσίου Σολωμού του Γυμνασίου Καπανδριτίου Αττικής με τη συμμετοχή του τμήματος Μουσικοκινητικής και Παραδοσιακών χορών της Ελληνικής Κοινότητας Πράγας, η ΕΚ Πράγας διοργάνωσε στο θέατρο **Divadlo bez hranic** στην Πράγα 4, γιορτάζοντας την επέτειο της **25ης Μαρτίου 1821**.

Παραβρέθηκαν ο Πρόεδρος της Ελλάδας, κ. Ντίνος Κωνσταντίνου και στελέχη της Πρεσβείας της Ελλάδας, η Πρόεδρος της Κύπρου, κα Αλίκη Πασχάλη, μέλη της ΕΚ Πράγας, γονείς των μικρών μας μαθητών και φίλοι της ΕΚ Πράγας. Ο Πρόεδρος της Ελλάδας, κ. Ντίνος Κωνσταντίνου χαιρέτησε τους παραβρισκόμενους με την ευκαιρία του εορτασμού της επετείου της **25ης Μαρτίου 1821**, ακολούθησε το καλωσόρισμα της Προέδρου της ΕΚ Πράγας, Τασούλας Ζησάκη-Healey, στέλνοντας τους χαιρετισμούς μας στον Διευθυντή του Γυμνασίου, κ. Σπυρίδων Καραβιά και στην Χοροδιδάσκαλο Βασιλική Κοτοπούλου-Πούλιου, οι οποίοι μας παρακολουθούσαν σε ζωντανή μετάδοση από το θέατρο καθώς και στους γονείς των μαθητών

και μαθητριών του Γυμνασίου.

Η Πρόεδρος συγχάρηκε για τη σύμπραξη αυτή με το τμήμα μουσικοκινητικής της ΕΚ Πράγας: την Ανδρομάχη Καψαλάκη, υπεύθυνη του πολιτιστικού προγράμματος 'Ελεύθεροι Πολιορκημένοι', καθηγήτρια Θεατρικής και Μουσικής Αγωγής καθώς και τους συνοδούς των μαθητών Χριστίνα Λοϊζίδου, Ευαγγελία Κρούπη, Ελένη Παπά και τον υπεύθυνο ήχου και καθηγητή, Δημήτρη Ζήκο, τεχνολόγο Μηχανολόγο.

Απολαύσαμε και χειροκροτήσαμε τους ταλαντούχους μαθητές του Γυμνασίου και τους μικρούς μας μαθητές. Από δική μας πλευρά, θα θέλαμε να δούμε μεγαλύτερη συμμετοχή των δικών μας μικρών μαθητών όπως είχαμε προγραμματίσει για την σύμπραξη αυτή.

Ευχαριστούμε τον Αντώνη Πατούνη για την ζωντανή μετάδοση της παράστασης και για τις φωτογραφίες.

21 ΜΑΡΤΙΟΥ:

Η ΕΚ ΠΡΑΓΑΣ ΓΙΟΡΤΑΣΕ ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΗΣ 25ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1821

Η έναρξη της γιορτής μας έγινε όπως πάντα με τον Εθνικό Ύμνο από το καλλιτεχνικό συγκρότημα 'Ακρόπολις' της ΕΚ Πράγας. Ακολούθησε ο χαιρετισμός του Πρέσβη της Ελλάδας, κ. Ντίνο Κωνσταντίνου. Καλωσορίσαμε την Πρέσβη της Κυπριακής Δημοκρατίας, κα Αλίκη Πασχάλη, η οποία είναι παρούσα σε όλες μας τις εκδηλώσεις μέχρι σήμερα. Μετά από το καλλιτεχνικό πρόγραμμα του χορευτικού συγκροτήματος 'Ακρόπολις', με την

ορχήστρα μας, 'Ακρόπολις' χορέψαμε μέχρι τις πρωινές ώρες. Και αυτή τη φορά είχαμε ελληνικό μπουφέ από το ελληνικό εστιατόριο 'ΥΑΥΑ'S του Βασίλη Γιαλαουζίδη. Ευχαριστούμε τη σύζυγο του Βασίλη, την Μόνικα για τα κεφτεδάκια, τα οποία έφτιαξε με τα ίδια τα χεράκια της! Και ήταν νοστιμότατα όπως κάποτε τα έφτιαχνε η γιαγιά του Βασίλη (το όνομα του εστιατορίου είναι αφιερωμένο στην πόντια γιαγιά του Βασίλη!). Ευχαριστούμε για τη συμμετοχή με δώρα τους

γενναιόδωρους μας χορηγούς: Νίκο Παπαδάκη (5 νύχτες σε ξενοδοχείο στην Κρήτη), την οικογένεια Νεδέλκου (φαγητό για δύο στο εστιατόριο τους, στον Όλυμπο), το ελληνικό εστιατόριο 'Αγορά' του Μιχάλη Στεφανίδη (6 μπουιάλια κόκκινο κρασί), τον Άγγελο Γούλη (12 τενεκεδάκια μισού λίτρου ελαιόλαδου), το Holy Pasta του Βασίλη Παπαχαραλάμους και το ελληνικό εστιατόριο 'ΥΑΥΑ'S του Βασίλη Γιαλαουζίδη.

22 ΜΑΡΤΙΟΥ: ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΤΕΙΟ ΤΗΣ 25ΗΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1821

Η δοξολογία τελεστήκε στον ΙΝ Γενεσίου Θεοτόκου στη Μάλα Χούγλε, Πράγα 5. Μετά τη δοξολογία

γιορτάσαμε την Εθνική μας γιορτή στον κήπο της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας με λιχουδιές που ετοιμάσανε οι

ενορίτες της Ελληνορθόδοξης Ενορίας στην Πράγα.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΑ 80 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΔΣΕ

Γιώργος Μαργαρίτης – Ο εμφύλιος πόλεμος και η ψυχολογία των μαζών
Εμφύλιος πόλεμος την εποχή του ολοκληρωτικού πολέμου

Οι εμφύλιοι, οι “αδελφοκτόνοι” πόλεμοι χαρακτηρίστηκαν με τα πλέον μελανά χρώματα από την ιστοριογραφία κυρίως του 19ου αιώνα. Η τελευταία ήταν στενά συνδεδεμένη με την ιδέα της εθνικής ενωτικής πορείας, της φυλετικής και πολιτισμικής ταυτότητας, της οποίας οποιαδήποτε ρήξη δεν μπορούσε παρά να θεωρηθεί παθολογικό σύμπτωμα, μεταφυσικών διαστάσεων τραγωδία, ατύχημα και εκτροχιασμός από τα πεπρωμένα και απόδειξη βαθύτατης κρίσης και παρακμής. Το έθνος, στους εμφύλιους, “έτρωγε τις σάρκες του”, κάτι πολύ δύσκολο μπορούσε να γίνει αποδεκτό. Στην ιστοριογραφία της περιόδου, οι εμφύλιοι πόλεμοι, από την αρχαία Ρώμη ως τους θρησκευτικούς πολέμους, με όλα τα ενδιάμεσα και τα συμπληρωματικά, παρουσιάζονταν ως περιοδοί δοκιμασίας ή παρακμής, “σκοτεινές εποχές” αποδείξεις αδιεξόδων και κρίσης του πολιτισμού. Για την ερμηνεία τους επιστρατεύθηκαν τα ηθικοπλαστικά και οι ρίζες τους συνδέθηκαν με τις πλέον ταπεινές ιδιότητες των ανθρώπων: τη φιλοδοξία, τη ματαιοδοξία, τα ανεξέλεγκτα πάθη, την αγραμματοσύνη και το φασισμό, τα μίσση, κάθε είδος δαίμονα τέλος πάντων. Ο ρομαντισμός βρήκε στο πεδίο αυτό μια πλούσια φλέβα τραγικών καταστάσεων.

Μερικά χρόνια αργότερα, στον ευρωπαϊκό Μεσοπόλεμο, η αντίληψη για τον εμφύλιο πόλεμο είχε αλλάξει ριζικά. Προφανώς υπήρχαν ακόμα πολλοί που θεωρούσαν τον εμφύλιο κατάρα για την κοινωνία, ένα από τα δεινά που απειλούν την ευημερία και την ευτυχία των ανθρώπινων κοινωνιών. Στο χώρο, όμως, της πολιτικής και της κοινωνικής παρέμβασης, η ιδέα της εμφύλιας σύγκρουσης είχε πλέον επιστημοποιηθεί και είχε ενταχθεί ως βασική επιλογή στις προτεινόμενες τακτικές και μεθόδους. Πολιτικά κόμματα και κινήματα επέλεξαν, σε μεγάλο ποσοστό και χωρίς αυτό να προκαλεί ιδιαίτερη έκπληξη στην κοινωνία, στρατιωτική οργάνωση στις

δομές τους και πολεμική προοπτική στις παρεμβάσεις τους. Το κίνημα των Παλαιών Πολεμιστών, σε όλες τις εκφράσεις του, τα συνδικάτα, οι εργατικές ενώσεις, το φασιστικό κίνημα, τα κινήματα της άκρας Δεξιάς εν γένει ακολούθησαν τέτοιες διαδρομές. Το Κομμουνιστικό Κόμμα της μετά την επανάσταση των μπολσεβίκων εποχής -μαχητικό απόσπασμα της Κομμουνιστικής Διεθνούς- είχε εκ κατασκευής αυτή την προοπτική. Οι εξελίξεις στη Ρωσία επιβεβαίωσαν την αναγκαιότητα και τη λειτουργικότητά της. Με άλλα λόγια, η πολεμική σύγκρουση εμφύλιου χαρακτήρα είχε επιστημοποιηθεί ως πιθανή επιλογή, ως “συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα”.

Προφανώς μέσα σε πολύ λίγα χρόνια πολλά πράγματα άλλαξαν. Οι βαθμιαίες μετατοπίσεις, ώσπου να φτάσουμε στην αποδοχή του εμφύλιου πολέμου ως βασικού μέσου για την επίτευξη μιας ριζοσπαστικής κοινωνικής και πολιτικής μεταβολής, σηματοδοτούσαν ένα δρόμο μακρύ και πολύπλοκο, του οποίου τα χαρακτηριστικά δεν είναι μονοσήμαντα και εύκολα διακριτά. Τα βασικά πεδία των αλλαγών που χρειάστηκαν για να οδηγηθούμε σε αυτήν την ανατροπή των αντιλήψεων απλώθηκαν στο οικονομικό και κοινωνικό πεδίο, με άμεσο αντίκρουσμα στο αντίστοιχο των πολιτικών πρακτικών και των ιδεών. Μόνο επιγραμματικά μπορούμε να θίξουμε εδώ μερικές από αυτές τις αλλαγές. Εκείνες που αφορούν τις σχέσεις των ανθρώπων με ορισμένου είδους βία αποτελούν ίσως ένα πρώτο πεδίο αναζητήσεων.

-.-

Όσο ο 19ος αιώνας πλησίαζε προς το τέλος του, τόσο η σχέση των ανθρώπων με τη βία άλλαζε, γινόταν πιο φυσική και καθημερινή, απλωνόταν σε δραστηριότητες ανύποπτες ως τότε. Οι νέες καταστάσεις αποτυπώνονταν στις κοινωνικές συμπεριφορές και μέσα από αυτές άρχισαν προοδευτικά να κρούουν την πόρτα της πολιτικής.

Πλήθος ιδεολογικά και κοινωνικά ρεύματα συνηγορούσαν αυτής της εξέλιξης. Ο ντισεισμός, ο νεορομαντισμός, η αίσθηση παρακμής και αυτοκαταστροφής ως αντίδοτου της προόδου: των αδικιών, δηλαδή, των ανισοτήτων και των μεταλλάξεων που αυτή δημιουργούσε. Ίσως να είναι τυχαίο, ίσως όμως και όχι, ότι η εξέλιξη αυτή έγινε πιο διακριτή μετά από δύο σημαντικά πολιτικά γεγονότα. Το θρίαμβο των προσδοκιών περί εθνικής ολοκλήρωσης που ήρθε με την εθνική συγκρότηση των δύο μεγάλων, όσο και πολυδιασπασμένων, ευρωπαϊκών εθνών, της Ιταλίας και της Γερμανίας, αλλά και τη μετεξέλιξη ενός διακρατικού πολέμου, του Γαλλογερμανικού του 1870, σε κανονικό εμφύλιο πόλεμο.

Οι ενδείξεις για τη ριζική αλλαγή της σχέσης μεγάλων τμημάτων των ευρωπαϊκών κοινωνιών με τη βία ήταν συχνά υπόγειες, εντοπίστηκαν όμως και συζητήθηκαν πολύ στην εποχή τους. Η εμφάνιση της μονομαχίας σε στρατιωτικούς και αριστοκρατικούς κύκλους, λόγω χάρη, ή η καθιέρωση αυτοκαταστροφικών και θανατηφόρων παιχνιδιών, όπως η ρωσική ρουλέτα, περίπου την ίδια εποχή. Σε πιο ταπεινά στρώματα και χώρους, στο μικροαστικό και μεσοαστικό χώρο εξαπλώθηκαν βίαιες, όσο και αυτοκαταστροφικές συνήθειες, οι επονομασθείσες “επιδημίες αυτοκτονιών”, οι οποίες τόσο πολύ βασανίζουν ένα σημαντικό κλάδο της σύγχρονης μας ιστοριογραφίας. Το χαρακτηριστικό ήταν η κοινωνική διάσταση και η κοινωνική αναφορά αυτών των διαβημάτων. Αφορούσαν κυρίως τάξεις και στρώματα του πληθυσμού που βρισκόνταν σε ασταθείς ισορροπίες μέσα στον έντονο στοβιλισμό των ευρωπαϊκών κοινωνιών προς το τέλος του προπροηγούμενου αιώνα. Η αριστοκρατία συνθλιβόμενη ανάμεσα στην αφύσικη, εκτός εποχής και εξέλιξης, δόξα της και τον εμφανή πλέον, γεμάτο αδιέξοδα αναχρονισμό της. Τα μεσοστρώματα, επίσης, στριμωγμένα ανάμεσα στην

προσδοκία της περαιτέρω κοινωνικής ανέλιξης και την απειλή της πτώσης στο προλεταριακό υπόστρωμα. Θα μπορούσαμε να προσθέσουμε μερικές πιο ειδικές κατηγορίες σε αυτά τα πεδία: την εύθραυστη εισοδο των γυναικών, λόγου χάρη, στο ενεργό κοινωνικό στερέωμα που, ρευστή και αβέβαιη, τις οδηγούσε πολύ συχνά σε αυτοκαταστροφικές συμπεριφορές, προς μεγάλο σκανδαλισμό της τότε ανδροκρατούμενης κοινωνίας.

Αυτές οι ενδείξεις αυτοκαταστροφικής πρακτικής τρέφονταν από τις κοινωνικές αστάθειες και πιέσεις και συχνά εμπεριείχαν διακηρύξεις κατά κάποιον τρόπο προς την κοινωνία, στο όνομα της οποίας λάμβαναν χώρα. Τόνιζαν την έννοια της κοινωνικής ταυτότητας, έστω και μέσα από την ακύρωσή της. Η ζωή είχε νόημα μέσα στο πλαίσιο αξιών που η κοινωνία όριζε, την τιμή, την αξιοπρέπεια, τον αυτοπροσδιορισμό και το δικαίωμα επιλογής στο προσωπικό πεδίο. Ο θάνατος σε μονομαχία ή η αυτοκτονία διακήρυσσε αυτές τις αρχές, που έκαναν υποφερτή τη σχέση του ατόμου με την κοινωνία και επιθυμητή τη ζωή. Η ρήξη αυτών των κοινωνικών συμβολαίων, η αδικία και η ατιμώση έφεραν την επιθυμία του θανάτου. Οι άνθρωποι, ορισμένοι έστω άνθρωποι -τέτοιες ιδέες δεν περνούσαν λόγου χάρη σε θρησκευόμενους αγρότες- θεωρούσαν ότι η ακύρωση των συμβολαίων καθιστούσε το άτομο αναλώσιμο. Η αυτοκαταστροφή έγινε έσχατο προπύργιο στην υπόθεση της προάσπισης της προσωπικής ταυτότητας, της θέσης του ατόμου, δηλαδή, μέσα στην κοινωνία. Έσχατο καταφύγιο στις πιέσεις ενός κόσμου ρευστού, που εύκολα μπορούσε να κλείσει προσωπικούς δρόμους και προοπτικές.

Αυτές οι ιδέες, αν και τις συμμερίζονταν πολλοί, περιφέρονταν για αρκετές δεκαετίες στο ατομικό, στο προσωπικό επίπεδο. Χρειαζόταν ένας ισχυρός καταλύτης για να τις μετατρέψει σε συλλογικές πρακτικές. Να τις συνδέσει με την πολιτική, με άλλα λόγια. Ο τρομερός αυτός καταλύτης ήταν ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος. Πριν φθάσουμε σε αυτόν και στις αλλαγές που επέφερε στις σχέσεις των Ευρωπαίων με τη βία και τη διαθεσιμότητά τους προς την αυτοκαταστροφή -την αναλωσιμότητά τους αν προτιμάτε- ας εξετάσουμε κάτι

παράλληλο. Τη σχέση των Ευρωπαίων με τον πόλεμο, με την ιδέα του πολέμου.-

Προς το τέλος του 19ου αιώνα ο πόλεμος είχε εξωτική χροιά για τους Ευρωπαίους. Στην ίδια την Ευρώπη, από το 1815 και μετά, οι πόλεμοι και μικρή διάρκεια είχαν και συγκριτικά λίγα θύματα και πολύ απείχαν από το ανατρέφουν τον τρόπο ζωής των ανθρώπων. Τίποτα δηλαδή που να μοιάζει με τους Ναπολεόντειους Πολέμους που προηγήθηκαν ή με τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο που θα ακολουθούσε. Από το 1871 δε και μετά, ίσως να το οφείλει στο Βίσμαρκ αυτό η Ευρώπη, έπαψαν ακόμη και αυτές οι εφήμερες συρράξεις. Οι Ευρωπαίοι ζούσαν ειρηνικά, η Ευρώπη όχι. Στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα, χιλιάδες ναυτικά μίλια μακριά, αρκετοί από τους Ευρωπαίους πολεμούσαν στο όνομα του μεγαλείου των εθνών τους. Στη δεκαετία του 1880 οι αποικιακές εκστρατείες έφθαναν ως τις πλέον ξεχασμένες περιοχές της αμερικανικής γης και, συντρίβοντας, όταν χρειαζόταν, τις τυχόν αντιρρήσεις, εγκαθιστούσαν στα πέρατα της οικουμένης το ευρωπαϊκό διοικητικό σύστημα και μαζί του τον ευρωπαϊκό, λεγόμενο, πολιτισμό.

Ο πόλεμος μέσα σε αυτές τις συνθήκες, περνούσε, για την Ευρώπη, μια περίοδο εξημέρωσης. Δεν αφορούσε το μέσο Ευρωπαίο, ήταν μια μακρινή υπόθεση. Γινόταν για καλό σκοπό, για τον εκπολιτισμό των βαρβάρων και την ένταξή τους στον κόσμο των ευρωπαϊκών αξιών. Ήταν επωφελής, δημιουργούσε δουλειές, άνοιγε ευκαιρίες. Προκαλούσε μια αίσθηση ενότητας και ανωτερότητας ταυτόχρονα μεταξύ των λευκών και Ευρωπαίων. Αίσθηση που λειτουργούσε ακόμη και στα μικροαστικά και στα εργατικά στρώματα. Όλοι αισθάνονταν δια του πολέμου εκπολιτιστές απέναντι στους άγριους βαρβάρους. Ο πόλεμος στα χρόνια αυτά εξωραϊστική, έγινε, μέσα από τα φυλετικά και πολιτιστικά του χαρακτηριστικά, μια αποδεικτική ιστορία, μια περιπέτεια στην οποία περισσότερο ή λιγότερο ρομαντικοί ήρωες άξιζε να αφιερώσουν τον εαυτό τους. Σε κοινωνικό επίπεδο, έγινε κάτι περισσότερο. Ο πόλεμος-περιπέτεια έγινε για πολλές από τις κοινωνικές ομάδες που ταλάνιζε η κοινωνική

αστάθεια σύμβολο υπέρβασης των ταξικών τους ανησυχιών και φόβων. Στην πολύ εργατική Αγγλία, θύελλες ενθουσιασμού συνόδευαν κάθε αναχώρηση στρατευμάτων για να πολεμήσουν το Μαχντί στο Σουδάν ή τους Μπόερς. Όταν, μετά το 1905-1906, απογειώθηκαν οι ανταγωνισμοί των εξοπλισμών και κάθε ευρωπαϊκή δύναμη έσπευσε να πολλαπλασιάσει τους εξοπλισμούς και να κατασκευάσει τα

, η διευρυνόμενη οικονομία πολέμου πολλαπλασίασε τις λειτουργίες του τελευταίου μέσα στον κοινωνικό ιστό. Η αποκατάσταση της εικόνας του πολέμου τότε, στην “μπελ επόν”, άνοιξε το δρόμο για την επανένταξή του στις πρακτικές των ευρωπαϊκών κοινωνιών. Στο κάτω-κάτω σημαντικές λαϊκές -θα λέγαμε- κινητοποιήσεις στήριξαν ή επέβαλαν την απόφαση των ηγετών, τον Ιούλιο του 1914, για το ξεκίνημα του Μεγάλου Πολέμου.

Ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος ήρθε σε μια τέτοια εποχή. Αυτός ο πόλεμος ήταν ταυτόχρονα τμήμα και αποτέλεσμα των διεργασιών που περιγράψαμε και ταυτόχρονα καταλύτης που θα τους έδινε νέα ποιοτικά χαρακτηριστικά. Η πρώτη του συνέπεια ήταν ότι δημιούργησε το τόσο απαραίτητο για τις βαθιές αλλαγές κενό. Στη διάρκειά του υπήρξε κατ’ αρχήν πλήρης αναθεώρηση της πολιτικής. Η αξιοπιστία των θεσμών και των κρατικών μηχανισμών δέχτηκε ισχυρό πλήγμα, σχεδόν εκμηδενίστηκε. Δεν επρόκειτο μόνο για τα καθεστώτα και η ανατροπή των τελευταίων, σε πολλά από τα κράτη που δέχτηκαν ιδιαίτερες πιέσεις, δεν εξομάλυνε καταστάσεις. Επρόκειτο για άμεση αμφισβήτηση των αξιών και των κανόνων που νομιμοποιούσαν και στήριζαν τους θεσμούς, την κοινωνική συνοχή αν προτιμάτε. Η μαζική -η κατάχρηση της λέξης μας αποκρούπει εδώ τα μεγέθη: για περισσότερα από τριάντα εκατομμύρια ανθρώπους πρόκειται- συμμετοχή στην εμπειρία των χαρακιωμάτων, της μαζικής καταστροφής και του ολέθρου ήταν αρκετή ώστε να κλονίσει τις όποιες κοινωνικές αναφορές και βεβαιότητες. Οι φαντάροι στα χαρακώματα ήταν αλλοτριωμένοι ως προς τον τελικό στόχο, ως προς την τακτική που τα επιτελεία επέλεγαν, ως προς τις πολιτικές επιδιώξεις που συντηρούσαν

αυτό τον πόλεμο. Η απάντηση στο ερώτημα «γιατί πολεμάμε» ήταν ακόμη πιο αόριστη από την ανάλογη των εργοστασιακών εργατών: τι φτιάχνουμε, για ποιον το φτιάχνουμε; Όλ' αυτά τα εμπιστεύονταν, ή μάλλον αναγκαστικά τα παραχωρούσαν στους αόρατους ηγέτες, στα πρόσωπα σχέδια, κρατώντας για τον εαυτό τους την πειθαρχία, τη μηχανιστική κίνηση που επέβαλλαν οι τεχνικές και οι κανονισμοί. Μην ξεχνάμε ότι ο πόλεμος αυτός ξεκίνησε με άξονα το παράλογο. Πέρα από την προάσπιση ενός συστήματος συμμαχιών, σχέσεων και ισορροπιών, οι αντίπαλοι δεν είχαν σοβαρές -ανάλογες του μεγέθους της πολεμικής εμπλοκής- προτάσεις για τους στόχους του πολέμου. Στην ουσία, ουδείς ζήτηγε κάτι συγκεκριμένο από τον αντίπαλό του, με τον οποίο όμως είχε εμπλακεί σε έναν μέχρι τελικής καταστροφής αγώνα.

Ο πόλεμος παρουσιαζόταν με τον τρόπο αυτό ως αυτοσκοπός, ως αυτόνομη και αυτόφωτη καταστροφική κατάσταση όπου το διακριτό ζητούμενο δεν ήταν μόνο η καταστροφή του αντιπάλου ως καθεστώτος, ως οικονομικής οντότητας, ως στρατιωτικής δύναμης, ως διπλωματικής απειλής και ό,τι άλλο. Ως ζητούμενο παρουσιαζόταν η υποταγή, η «άνευ όρων» παράδοση της κοινωνίας ολόκληρης, από τα υψηλά κλιμάκια της καθεστωτικής και κρατικής ιεραρχίας ως τον τελευταίο αγρότη, εργάτη ή πολίτη του εχθρού. Για εξανδραποδισμό της κοινωνίας επρόκειτο, στην πιο απόλυτη μορφή του. «Αν οι τεχνικές δυνατότητες συμβάδιζαν με τις προθέσεις, τότε ζητούμενο θα ήταν η εξαφάνιση της αντίπαλης κοινωνίας ή έστω η συρρίκνυσή της σε όλα τα επίπεδα-δημογραφικό, οικονομικό, πολιτισμικό, πολιτικό- ως το σημείο που θα γινόταν εφικτή η χωρίς όρια υποταγή της. Ο αποκλεισμός της Γερμανίας μετά την ανακωχή του Νοεμβρίου του **1918**, η πείνα, η αναταραχή και το θανατικό που προκάλεσε ανέδειξαν, με τον πληρέστερο τρόπο, τις νέες προθέσεις. Ο κόσμος έγινε ρευστός, τόσο ρευστός όσο επέβαλλε ο μοναδικός αξιόπιστος κανόνας που απέμενε. Ο κανόνας αυτός ήταν η απόλυτη, περίπου μεταφυσική, επικράτηση, ο νικητής είχε κάθε δικαίωμα επί του ηττημένου και ως ηττημένος λογιζόταν πλέον μια

κοινωνία ολόκληρη. Ο κανόνας της υπεροχής, αυτής που μετριόταν με τη βία, κυριάρχησε στη διπλωματία και από εκεί πέρασε στην πολιτική, στις κοινωνικές σχέσεις. Η ταξική αναμέτρηση, όπως και πλήθος άλλες αναμετρήσεις, αναβαπτίστηκε σε αυτή τη νέα λογική. Η πολιτική πρόθεση, η πολιτική τακτική προσανατολίστηκε στη με κάθε μέσο καταστροφή του αντιπάλου. Οι κοινωνικές και πολιτικές σχέσεις κλονίστηκαν τόσο βαθιά από τις αξίες αυτές, που ήταν αδύνατον να γυρίσουν πίσω στο παρελθόν. Λέγεται ότι αυτή η μεγάλη σύγκρουση του **1914-1918** ριζοσπαστικοποίησε τις κοινωνικές και πολιτικές συμπεριφορές. Όσον αφορά τον προσδιορισμό των στόχων και των προθέσεων, η λέξη ριζοσπαστικοποίηση είναι μάλλον ήπια. Πολύ απλά, το ζήτημα της εξόντωσης, της υποταγής, της καταστροφής του απέναντι, είτε αυτός ήταν πολιτικός είτε κοινωνικός είτε οικονομικός χώρος, έγινε νόμιμη και επιθυμητή πρόθεση. Εκείνο που απέμενε ήταν η τεχνική στήριξη των προθέσεων. Η προσαρμογή της πολιτικής και της κοινωνικής οργάνωσης, με άλλα λόγια «Επρόκειτο για τη «στρατιωτικοποίηση» της κοινωνίας πρώτα και της πολιτικής ως συνέπεια. Η εκβιομηχάνιση του πολέμου, όπως αυτή διαμορφώθηκε στις αρχές του **20ου** αιώνα και στη διάρκεια του Α' Παγκόσμιου Πολέμου, δημιούργησε αυτές τις προϋποθέσεις. Η αλλαγή δεν συνίστατο μόνο στην καθολική επιστράτευση και στη συμμετοχή πολλαπλάσιου -σε σύγκριση με το παρελθόν- ποσοστού της κοινωνίας, άμεσα ή έμμεσα, στα πολεμικά δρώμενα. Το νέο στοιχείο, που μπορούσε να μεταβάλει τους όρους της πολιτικής παρέμβασης, ήταν ότι η πολεμική οργάνωση μπορούσε να εντάξει -να υποτάξει- στις ανάγκες της το σύνολο των λειτουργιών του κοινωνικού χώρου, διαρθρώνοντάς τις με άξονα μια μηχανιστική λογική που μπορούσε, φυσικά, να υπηρετήσει τις ανάγκες του «ολοκληρωτικού» πολέμου, αλλά που, ταυτόχρονα, φαινόταν ικανή να επιβληθεί και να επαναδιατάξει τις κοινωνικές σχέσεις και ισορροπίες. Οι ριζοσπαστικές πολιτικές θέσεις βρήκαν στο σχήμα αυτό την απόδειξη για τό εφικτό των τολμηρών προτάσεών τους. Μία από τις βασικές προϋποθέσεις αυτής της αλλαγής ήταν να μικρύνει

η απόσταση ανάμεσα στους απλούς ανθρώπους και τους πολεμιστές. Δεν πρόκειται ούτε για κάτι εύκολο ούτε για κάτι αυτόνομο. Στο ξεκίνημα του ευρωπαϊκού κόσμου, όπως τον αντιλαμβανόμαστε σήμερα, η απόσταση που χώριζε τους πολεμιστές από τους ταγμένους στην εργασία και τους ταγμένους στην προσευχή ήταν, όσον αφορά τις πολεμικές δεξιότητες, αβυσσαλέα. Ακόμη και όταν οι στρατοί έγιναν πιο μαζικοί, η αποτελεσματικότητα των επαγγελματιών του πολέμου πολύ απέχει από οτιδήποτε μπορούσε να τους αντιτάξει στο πεδίο αυτό η υπόλοιπη κοινωνία. Το όλο πρόβλημα έμεινε ημιτελές στον καιρό του Ναπολέοντα και η λύση του μεταφέρθηκε ακριβώς στους καιρούς που ενδιαφέρουν την παρούσα εισήγηση. Η ανάγκη για μαζικούς στρατούς, προϊόντα της γενικής επιστράτευσης, ικανούς να μεταβάλουν σε πολεμικό μέτωπο όλο το μήκος των συνόρων και ολόκληρο το βάθος μιας κοινωνίας, έθεσε επιτακτικά το ζήτημα της ταύτισης πολίτη και πολεμιστή.

Οι τεχνικές του πολέμου έγιναν μαζικές και απλοποιήθηκαν ώστε να μπορούν να γίνουν κτήμα ενός ολοένα ευρύτερου τμήματος της κοινωνίας. Μιμήθηκαν στον τομέα αυτό και πλησίασαν τις τεχνικές της βιομηχανικής εργασίας, όπου το ζητούμενο ήταν η συμμετοχή στη βιομηχανική παραγωγική διαδικασία του φτηνότερου είδους εργάτη: του ανειδίκευτου. Όπως οι τεχνίτες, οι μαστόροι, παραχώρησαν προοδευτικά τη θέση τους στους ανειδίκευτους εργάτες με βάση μια νέου τύπου οργάνωση της εργασίας, έτσι και στα πεδία των μαχών οι επαγγελματίες του πολέμου έδωσαν τη θέση τους στους επιστρατούς φαντάρους. Τα όπλα απλοποιήθηκαν περίπου όσο και οι εργαλειομηχανές. Οι τακτικές στο πεδίο της μάχης έγιναν τεχνικές, οι αυτοματισμοί πολλαπλασιάστηκαν μαζί με τα εγχειρίδια και τα δόγματα που προνοούσαν για κάθε απρόβλεπτο, κατά τρόπο ώστε να εξαλείφουν κάθε αυτοσχεδιασμό, κάθε αυτενέργεια, έξω από τα σχέδια και την πειθαρχία του στρατεύματος. Ο πόλεμος έγινε μια δεξιότητα όπως οι ανάλογες της καθημερινής ζωής, ένα είδος εργοστασίου. Με λίγα λόγια, όσοι ήταν σε θέση να εργαστούν και να παράγουν

ήταν πλέον σε θέση και να πολεμήσουν. Η κοινωνία των μετόπισθεν υποτάχθηκε στις ανάγκες του μετώπου. Οργανώθηκε δηλαδή παραγωγικά και κοινωνικά έτσι ώστε να στηρίζει και να τροφοδοτεί την πολεμική προσπάθεια, να ανταποκρίνεται στις ανάγκες που η τελευταία έθετε, να ακολουθεί τα σχέδια του στρατού και των επιτελείων του. Στην υπηρεσία του πολέμου ο κοινωνικός χώρος απέκτησε τη δική του πειθαρχία, τους δικούς του κανονισμούς και νόμους, τις ιδιαίτερες λειτουργίες του, καθ' υπαγόρευση των επιταγών του πολέμου. Με τον τρόπο αυτό έγινε τμήμα του, εντάχθηκε σε αυτόν. Κανένας κοινωνικός χώρος δε διέφυγε από αυτή την πολεμική συγκεντρωτική και πειθαρχημένη συμμετοχή. Μέσα από αυτή, η πολιτική ως κοινωνική λειτουργία απέκτησε νέες προδιαγραφές. Τον βασικό στόχο της συλλογικής προσπάθειας τον υπηρετούσαν οι μαχητές του μετώπου. Τα επιτελεία τους, οι ηγεσίες τους, τον προσδιόριζαν και οργάνωναν τα σχέδια, τις τακτικές με τις οποίες θα τον πετύχαιναν. Οι υπόλοιποι ακολουθούσαν, πειθαρχούσαν, στηρίζαν. Στη μετά τον Α' Παγκόσμιο πολιτική σκέψη η διάρθρωση παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό η ίδια ένα ιδεολογικό και οργανωτικό κέντρο, ως επιτελείο, καθόριζε τους στόχους και τις τακτικές. Οι μάχιμοι, τα ενεργά μέλη, οι οργανωμένοι, αποφασισμένοι και αναλώσιμοι, έφτιαχναν το μέτωπο της

παρέμβασης, κατ' εικόνα και ομοίωση του πολεμικού μετώπου. Γύρω από αυτές τις δυνάμεις διαρθρωνόταν το κίνημα και ο κοινωνικός χώρος, σε σχέση ιεραρχικά υποδεέστερη, σε θέση πειθαρχίας και υποταγής σε όσα η ηγεσία είχε προκρίνει ως υπηρετούντα το κοινό καλό. Τα πολιτικά και κοινωνικά κινήματα διαρθρώθηκαν ως μικρογραφίες των στρατών του Α' Παγκοσμίου.

Την επαύριο του Α' Παγκόσμιου Πολέμου, όλα, οι προϋποθέσεις και τα στοιχεία του ολοκληρωτικού πολέμου, βρισκόνταν σταθερά στη θέση τους. Η έννοια της καταστροφής, της απαξίωσης και της εξόντωσης του αντιπάλου, η συμμετοχή όλων των πόρων, ανθρώπινων ή υλικών, της κοινωνίας στην πολεμική προσπάθεια, η ιεράρχηση των θεσμών με βάση τις αξίες και τις ανάγκες του ολόπλευρου πολέμου. Το ίδιο συνέβαινε με τα στοιχεία αυτού που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε ολοκληρωτική πολιτική παρέμβαση. Με τις πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις δηλαδή που αντιμετώπιζαν την πολιτική αντιπαράθεση με όρους ολοκληρωτικού πολέμου. Όλα τα στοιχεία, των όποιων την εμφάνιση περιγράψαμε συνοπτικά προηγουμένως, ήταν σε πλήρη ανάπτυξη. Η έννοια της αυτοκαταστροφής και του αναλώσιμου, η πολεμική δεξιότητα, η στρατιωτική πειθαρχία και οργάνωση, η γενική αποδοχή ή και επίκληση

του πολέμου. Ο πρώτος υποσχόταν νέους πιο καταστροφικούς κύκλους στις μελλοντικές μεταξύ εθνών αναμετρήσεις. Η δεύτερη έθετε την ιδέα του εμφύλιου πολέμου ως συστατικού των κοινωνικών και πολιτικών διεργασιών στο εσωτερικό μιας χώρας. Στην ουσία, πολλά από τα χαρακτηριστικά του ολοκληρωτικού και του εμφύλιου ήταν κοινά, οπωσδήποτε προέρχονταν από κοινές ρίζες. Θα μπορούσαμε μάλιστα να συμπτύξουμε τα δύο αυτά κεφάλαια σε ένα και το αυτό αν στη ριζοσπαστικοποίηση της πολιτικής δεν περιλαμβανόταν μία ολοκληρωμένη πρόταση για την υπέρβαση όλων αυτών και την επαναστατική ανάπλαση του κόσμου. Ο ολοκληρωτικός πόλεμος με τις καταστροφικές του προδιαγραφές μπορούσε να αντιμετωπιστεί με τη μετατροπή του σε επανάσταση. Η τελευταία θα ξεινούσε από το επαπειλούμενο μηδέν για να ξαναχτίσει σε νέες βάσεις τις κοινωνίες των ανθρώπων, ακυρώνοντας όλους τους παράγοντες που είχαν οδηγήσει τα πράγματα ως εδώ.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα της περιόδου της Γ' Διεθνούς, όπως το προσδιόρισε η λενινιστική αντίληψη στην περίοδο του Α' Παγκόσμιου Πολέμου, ήταν το πιο τυπικό παράδειγμα αυτής της αλλαγής. Από τη λογική του ολοκληρωτικού πολέμου δεν αντλούσε μόνο στοιχεία για την οργανωτική του δομή και λειτουργία, εμπνεόταν τρόπους παρέμβασης και διεκδίκησης. Στην πορεία της Γ' Διεθνούς ή έννοια του κομμουνιστή είχε ταυτιστεί με τις έννοιες όπλο και ένοπλη σύγκρουση. Ο δρόμος προς την εξουσία λογιζόταν ως πόλεμος και μάχη περισσότερο παρά ως κοινοβουλευτική ή άλλου τύπου εξέλιξη. Και αυτό χωρίς να αποτελούν τα κομμουνιστικά κόμματα εξαιρέσεις ή μοναδικές περιπτώσεις σε αυτό το τακτικό πεδίο. Ακόμη και τα πλέον αξιοπρεπή αστικά κόμματα συγκροτούσαν εκείνο τον καιρό πολεμικά τμήματα, ομάδες κρούσης. Οι πολιτικές νεολαίες, πέρα από τη συμβολική πολιτική τους σημασία, ήταν συχνά το μεγάλο έμπειρο ή μονάδες κρούσης, πάντα έτοιμες για την περίπτωση που η πολιτική θα περνούσε από το κοινοβούλιο και τους διαδρόμους στα οδοφράγματα και την

ένοπλη αντιπαράθεση. Ο εμφύλιος πόλεμος μετατράπηκε λοιπόν, από ατύχημα του έθνους, σε βασικό στοιχείο της πολιτικής αντιπαράθεσης. Σε πολλά κράτη της Ευρώπης έγινε ισχυρή προοπτική και δυνατότητα. Με διάφορες μορφές, στοιχεία του εκδηλώθηκαν στα περισσότερα από τα ευρωπαϊκά κράτη, σε λίγα δε, εκεί όπου οι συσχετισμοί δυνάμεων το επέτρεπαν, πήρε τη μορφή τακτικού πολέμου, της πλέον ολοκληρωτικής

μορφής. Γενικά ακολούθησε τις τύχες του ολοκληρωτικού πολέμου. Στο Β' Παγκόσμιο, ο εμφύλιος έγινε συστατικό, αναγκαίο συμπλήρωμα ενός πολέμου που πλησίασε περισσότερο από κάθε άλλο στην ιστορία την έννοια του ολοκληρωτικού. Παραδόξως, την έννοια του εμφυλίου πολέμου τη δάμασε και τελικά την εξοβέλισε από το πολιτικό προσκήνιο ο Ψυχρός Πόλεμος. Όταν δηλαδή η εκδήλωση κάποιας ευρωπαϊκής εμφύλιας

σύγκρουσης κινδύνεψε να γίνει συστατικό και αφετηρία γενικότερου πολέμου, ο έλεγχος του οποίου μπορούσε εύκολα να ξεφύγει από ορισμένα αποδεκτά, στη διπλωματία και στις αντοχές των ενδιαφερομένων, πλαίσια. Στο κάτω - κάτω οι Ευρωπαίοι, μετά από παθήματα και πικρές εμπειρίες, έπαψαν να θεωρούν τον εαυτό τους ή τον κοινωνικό χώρο τους αναλώσιμους. Ακόμα και για την πλέον αξιοπρεπή υπόθεση.

Ο ΟΡΚΟΣ ΤΟΥ ΜΑΧΗΤΗΣ ΤΟΥ ΔΣΕ

«Εγώ, παιδί του λαού της Ελλάδας και μαχητής του ΔΣΕ, ορκίζομαι να πολεμήσω με το όπλο στο χέρι, να χύσω το αίμα μου και να δώσω και την ίδια μου τη ζωή για να διώξω απ' τα χώματα της πατρίδας μου και τον τελευταίο ξένο κατακτητή. Για να εξαφανίσω κάθε ίχνος φασισμού. Για να εξασφαλίσω και να υπερασπίσω την εθνική ανεξαρτησία και την εδαφική ακεραιότητα της πατρίδας μου. Για να εξασφαλίσω και να υπερασπίσω τη δημοκρατία, την τιμή, την εργασία, την περιουσία και την πρόοδο του λαού μου.

Ορκίζομαι να 'μαι καλός, γενναίος και πειθαρχικός στρατιώτης, να εχτελώ όλες τις διαταγές των ανωτέρων μου, να τηρώ όλες τις διατάξεις του κανονισμού και να κρατώ τα μυστικά του ΔΣΕ.

Ορκίζομαι να 'μαι υπόδειγμα καλής συμπεριφοράς προς το λαό, φορέας

και εμπυχωτής στη λαϊκή ενότητα και συμπιλίωση και να αποφεύγω κάθε πράξη που θα με ειθέτει και θα με ατιμάζει, σαν άτομο και σαν μαχητή. Ιδανικό μου έχω τη λεύτερη και ισχυρή δημοκρατική Ελλάδα και την πρόοδο και ευημερία του λαού. Και στην υπηρεσία του ιδανικού μου θέτω το όπλο μου και τη ζωή μου.

Αν ποτέ φανώ επίορκος και από κακή πρόθεση παραβώ τον όρκο μου ας πέσει πάνω μου αμείλικτο το τιμωρό χέρι της πατρίδας και το μίσος και η καταφρόνια του λαού μου».

Αυτόν τον όρκο έδιναν οι μαχητές του ΔΣΕ. Για τους σκοπούς και τα ιδανικά, για τα οποία επί τρία ολόκληρα χρόνια πολεμούσαν απ' άκρη σ' άκρη της ελληνικής γης ματώνοντας καθημερινά, γράφοντας τη μεγαλύτερη εποποιία του λαϊκοεπαναστατικού κινήματος στην Ελλάδα.

Αλλά τι ήταν εκείνο που επέβαλε την εμφάνισή του στο προσκήνιο της Ιστορίας;

Η εγκαθίδρυση και σταθεροποίηση του αστικού καθεστώτος στη μεταπελευθερωτική Ελλάδα απαιτούσε καταστολή του λαϊκού κινήματος, αφού στην ουσία το ζήτημα της εξουσίας ήταν ανοιχτό. Ετσι, μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας και τον αφοπλισμό του ΕΛΑΣ, το ντόπιο καθεστώς σε συνεργασία με τους Βρετανούς συμμάχους του επέβαλαν ένα όργιο τρομοκρατίας και στα αστικά κέντρα και στην ύπαιθρο, χρησιμοποιώντας τις μοναρχοφασιστικές οργανώσεις από πρώην συνεργάτες των Γερμανών, άλλες ένοπλες συμμορίες. Οι αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης άρχισαν να παίρνουν μέτρα αυτοπροστασίας. Ετσι συγκροτήσαν ένοπλες ομάδες για να αντιμετωπίσουν τη

δολοφονική - εγκληματική δράση των μοναρχοφασιστικών συμμοριών. Οι ομάδες αυτές ήταν γνωστές με τα ονόματα ΟΚΔΑ (Ομάδες Καταδιωκόμενων Δημοκρατικών Αγωνιστών) ή ΟΔΕΚΑ (Ομάδες Δημοκρατικών Ενόπλων Καταδιωκόμενων Αγωνιστών).

Οι ΟΚΔΑ ή ΟΔΕΚΑ, άρχισαν να καθοδηγούνται από το ΚΚΕ μετά τη 12η Ολομέλεια (25-27 Ιούνη 1945), όπου αποφασίστηκε ότι η απάντηση στη μοναρχοφασιστική τρομοκρατία θα ήταν η Μαζική Λαϊκή Αυτοάμυνα ακόμη και με τα ίδια μέσα που ο εχθρός χρησιμοποιούσε.

Το 1946 φάνηκε καθαρά πλέον ότι δεν υπήρχε προοπτική ειρηνικής μετεξέλιξης στην Ελλάδα, αφού δεν το 'θελαν το ντόπιο καθεστώς και οι Βρετανοί. Δεν μπορούσαν να εδραιώσουν την αστική εξουσία.

Στη βάση αυτών των προοπτικών η 2η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ (Φλεβάρης 1946) προσανατόλισε το Κόμμα και το κίνημα και στον ένοπλο αγώνα, σε συνδυασμό με ειρηνικές μορφές πάλης. Από το καλοκαίρι, όμως, του 1946 εντάθηκαν

οι προσπάθειες του ΚΚΕ για την ενιαιοποίηση των αντάρτικων ομάδων. Δεν υπήρχε άλλη διέξοδος.

Η σύσκεψη στην Τσόγια

Η ενοποίηση των αντάρτικων ομάδων κάτω από ενιαία στρατιωτική καθοδήγηση πραγματοποιήθηκε μετά από σύσκεψη στις 26-28 του Οκτώβρη στην Τσόγια Αντιχασίων, στην οποία παίρνουν μέρος οι καπεταναίοι Μάρκος, Κίσαβος (Μπλάνας, ο καπετάνιος της Θεσσαλικής Ιμεραρχίας του ΕΛΑΣ στο τέλος της Κατοχής), Κικίτσας (καπετάνιος Περιών από την αρχή του κατοχικού αντάρτικου) και Λασσάνης (πολιτικός της 10ης μεραρχίας του ΕΛΑΣ).

Εκεί αποφασίστηκε η ίδρυση του Γενικού Αρχηγείου στις 28 του Οκτώβρη, που θεωρείται και μέρα ίδρυσης του ΔΣΕ. Τότε εκδόθηκε η υπ' αριθ. 1 διαταγή για τη συγκρότηση του Γενικού Αρχηγείου των ανταρτών...

Η ιστορική διαταγή ίδρυσης του Γενικού Αρχηγείου Ανταρτών έχει ως εξής:

«ΓΕΝΙΚΟ ΑΡΧΗΓΕΙΟ
ΑΝΤΑΡΤΩΝ
ΕΠΙΤΕΛΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ 1
ΑΡΙΘ. ΠΡΩΤ. 1

Η στυγνή δίωξη των αγωνιστών και του δημοκρατικού λαού από τον αγγλόδουλο μοναρχοφασισμό και τα όργανά του, που ανάγκασαν χιλιάδες δημοκράτες να βγούνε στα βουνά για να υπερασπίσουν τη ζωή τους, οδήγησε στη σημερινή ανάπτυξη του αντάρτικου κινήματος.

Έχοντας υπόψη ότι είναι ώριμη πια η ανάγκη της δημιουργίας συντονιστικού οργάνου για το συντονισμό και την καθοδήγηση του όλου αντάρτικου αγώνα,

Αποφασίζουμε

τη δημιουργία του Γενικού Αρχηγείου Ανταρτών, στο οποίο θα υπάγονται τα αρχηγεία Ανταρτών Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Ηπείρου, Ρούμελης, Σταθμός Διοίκησης Γενικού Αρχηγείου 28 Οκτώβρη 1946».

Ο αντάρτικος στρατός με τη διαταγή αριθμός 19 της 27/12/1946 ονομάστηκε «Δημοκρατικός Στρατός Ελλάδας».

ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΠΟΥ ΓΕΝΝΗΣΑΝ ΤΟ ΔΣΕ

Αμέσως μετά τη Βάρκιζα οι Εγγλέζοι, το αγγλόδουλο καθεστώς και οι μοναρχοφασιστικές οργανώσεις, φτιαγμένες από πρώην συνεργάτες των Γερμανών, ακροδεξιά, αντικομμουνιστικά, φασιστικά στοιχεία, εξαπόλυσαν άγριες διώξεις κατά των ΕΑΜιτών και των κομμουνιστών. Εκ των πραγμάτων λοιπόν η τρομοκρατία έσπρωξε τους αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης να πάρουν μέτρα για την προστασία της ίδιας τους της ζωής. Ορισμένοι απ' αυτούς - ιδιαίτερα εκείνοι που αντιλήφθηκαν εγκαίρως ότι ήταν προγραμμαμένοι και δεν είχαν άλλη επιλογή αυτοπροστασίας - βγήκαν στα βουνά. Άλλοι άοπλοι, άλλοι οπλισμένοι, με όπλα που δεν παρέδωσαν ύστερα από τη συμφωνία της Βάρκιζας, συγκρότησαν ομάδες με κύριο στόχο την αυτοπροστασία τους, την προστασία των οικογενειών τους και των περιουσιών τους αλλά και την προστασία του λαού - στο μέτρο βεβαίως του δυνατού - από τη manία και το δολοφονικό μίσος των μοναρχοφασιστικών συμμοριών. Οι ομάδες αυτές ήταν γνωστές με τα ονόματα

ΟΚΔΑ (Ομάδες Καταδιωκόμενων Δημοκρατικών Αγωνιστών) ή ΟΔΕΚΑ (Ομάδες Δημοκρατικών Ενόπλων Καταδιωκόμενων Αγωνιστών). Τέτοιες ομάδες υπήρχαν: Στα Πιέρια και τον Όλυμπο με επικεφαλής τον Τσιικριτζή, στη Θεσσαλία με επικεφαλής τους Κίσαβο και Καρτσιώτη, στο Βέροιο με επικεφαλής τον Ακριτά, στο Πάικο με επικεφαλής τον Σοφιανό, στην Κεντρική Μακεδονία με επικεφαλής τον Στράτο, στα Χάσια, Βόιο και Γράμμο με επικεφαλής τον Υψηλάντη και τον Γιαννούλη, στο Βίτσι με επικεφαλής τον Κεραυνό, στην Ηπειρο με επικεφαλής τον Αχ. Πετρίτη, στη Ρούμελη με επικεφαλής τον Διαμαντή, στη Δυτική Μακεδονία (Πίνδος) με επικεφαλής τον Λασσάνη κ.ο.κ.

Οι ΟΚΔΑ ή ΟΔΕΚΑ, που στην αρχή ήταν προϊόν της ανάγκης για αυτοπροστασία και της αυθόρμητης αντίδρασης των αγωνιστών ενάντια στην τρομοκρατία, άρχισαν να περνάνε κάτω από τον έλεγχο και την καθοδήγηση του ΚΚΕ μετά τη 12η Ολομέλεια (25-27 Ιούνη 1945), όπου αποφασίστηκε

ότι η απάντηση στη λευκή τρομοκρατία θα ήταν η Μαζική Λαϊκή Αυτοάμυνα ακόμη και με τα ίδια μέσα που ο εχθρός χρησιμοποιούσε.

Το 1946 φάνηκε καθαρά πλέον ότι δεν υπήρχε προοπτική λύσης του ελληνικού ζητήματος με ειρηνικά μέσα. Η μοναρχοφασιστική τρομοκρατία ξεπέρασε κάθε όριο και το δίλημμα για το λαϊκοδημοκρατικό κίνημα ήταν το εξής: Ή θα δεχόταν καρτερικά την εξόντωσή του μέχρις ενός ή θα αντιδρούσε πιο συγκροτημένα και οργανωμένα. Στη βάση αυτών των προοπτικών η 2η Ολομέλεια της ΚΕ του ΚΚΕ (Φλεβάρης 1946) προσανατόλισε το Κόμμα και το κίνημα και στον ένοπλο αγώνα, μη εγκαταλείποντας όμως και τις ειρηνικές μορφές πάλης. Από το καλοκαίρι, όμως, του 1946 εντάθηκαν οι προσπάθειες του ΚΚΕ για την ενιαιοποίηση των αντάρτικων ομάδων, την ποιοτική αναβάθμιση του αγώνα τους και την αύξηση της δύναμής τους. Το σχετικό σχέδιο προέβλεπε μέχρι το τέλος του 1946 οι ανταρτικές ομάδες να ενιαιοποιηθούν και η δύναμή

τους να φτάσει τις **15 - 20** χιλιάδες μαχητές από **4.030** που υπολογιζόταν ότι ήταν τότε (Αύγουστος του '46). Ακόμη λήφθηκαν και μια σειρά από άλλα μέτρα, μεταξύ των οποίων ήταν να ανατεθεί όλη η δουλιά οργάνωσης

ΟΙ ΗΡΩΕΣ ΔΕΝ ΜΙΑΗΣΑΝΕ...

(Από το βιβλίο «Ο Ελληνισμός της Τσεχίας», Μέρος 7, Τασούλας Ζησάκης-Healey, εκδ. ΑΡ.ΙΣΤΟ.Σ.-ΓΣΣΕ, 2009, αποσπάσματα)

Και τέτοιους ήρωες είχε πολλούς ο ΔΣΕ. Όταν οι πολιτικοί πρόσφυγες επαναπατρίστηκαν, το πρώτο που κάνανε ήταν να φιλήσουν το πάτριον χώμα και μετά να πάρουν τα βουνά για να βρουν τα ίχνη των σκοτωμένων συγγενών, αδερφών, γονιών για να τους κάνουν ένα μνήμα, για να ανάψουν έστω κι ένα κεράκι. Αφού δεν τους βρρίσκανε, στο περίπου, κάπου εκεί ψηλά στα βουνά φτιάχνανε έναν τάφο έστω και αργά, κοντά στα χωριά τους και τον στολιζανε με τα λουλούδια του βουνού, τόσο απλά, δίχως θρήνους και δάκρυα. Τα δάκρυα τους είχαν στεγνώσει εδώ και χρόνια, από τότε που αναγκάστηκαν να παραδώσουν τα όπλα τους με τη Συμφωνία της Βάρκιζας. Τους ήρωες δεν τους κλαίμε. Τους τιμούμε. Τους ακολουθούμε. Ακολουθούμε αυτούς που ήταν και είναι προικισμένοι με τις αρετές των ηρώων του '21, του Άρη Βελουχιώτη, του Νίκου Ζαχαριάδη, του Νίκου Μπελογιάννη και όλων αυτών των ηρώων της Εθνικής Αντίστασης και του Δημοκρατικού Στρατού Ελλάδας που μείνανε ανώνυμοι, είτε ζουν είτε κείτονται πάνω στα αγέρωχα βουνά της πατρίδας τους.

Ο Πέτρος Σιδηρόπουλος από τη Μεταμόρφωση Κιλκίς δεν πρόλαβε να καληνυχτίσει τους γονείς του. Προδομένος, έπεσε σε ενέδρα το Δεκέμβρη του **1949**, κάπου εκεί στο Πάικο. Ήταν **23** χρονών, από το **1947** μαχητής/ασυρματιστής του ΔΣΕ. Το μόνο κειμήλιο που άφησε είναι τα τρία γράμματά του που έφτασαν στα χέρια του πατέρα και της μάνας του όταν αυτοί είχαν πια φτάσει στην Τσεχοσλοβακία. Ο πατέρας κι αυτός μαχητής του ΔΣΕ ήταν μαζί με το γιο του στο βουνό για λίγο χρονικό διάστημα. Μάνα, πατέρας και αδέρφια ζήσανε την πιο δύσκολη και πένθιμη Πρωτοχρονιά του **1950**, μακριά από την πατρίδα τους. Και οι

και ανάπτυξης του αντάρτικου στον Μ. Βαφειάδη, ο οποίος ορίστηκε αρχηγός του και βγήκε στο βουνό τον Αύγουστο του **1946**. Τέλος, κλιμάκιο του ΠΓ από τους Γιάννη Ιωαννίδη και Πέτρο Ρούσο βγήκε τον ίδιο μήνα στο

δύο αφήσανε την τελευταία τους πνοή στην Τσεχοσλοβακία χωρίς ποτέ να ξαναδούν την Ελλάδα, ούτε και να βάλουν έστω και ένα λουλουδάκι εκεί κάπου στο Πάικο...

Οι γονείς του Πέτρου μαθαίνουν για τον θάνατό του γιου τους την Πρωτοχρονιά του **1950** με τη σημείωση: σ. Γιώργη, γεια σου, σου στέλνω ένα γράμμα που ασφαλώς είναι από τον Πέτρο σου, όπως κατάλαβα από άλλα του σημειώματα. Με σ.χ. **31/12** Πανικός, Νικηφόρος ο καιν. Χρόνος **1950**

Τα τρία γράμματά του Πέτρου.

Αγαπητή μητέρα και αδέρφια
Καλημέρα.

Πήραμε τα γράμματά σας και μάθαμε τα της υγείας σου. Εμείς είμαστε καλά από κάθε άποψη. Είμαστε πάντα σχεδόν μαζί με τον πατέρα. Μαθαίνετε βέβαια τη δράση του ΔΣΕ. Δεν υπάρχει καλλίτερο πράγμα από το να είναι κανείς στο ΔΣΕ και να παλεύει για την ανεξαρτησία της χώρας μας. Γι' αυτό κάθε σκέψη του κάθε τίμιου πατριώτη δεν πρέπει να είναι καμιά άλλη εκτός από το πώς θα μπορέσει να βοηθήσει αποτελεσματικά το έργο του ΔΣΕ και της ΠΔΚ. Σήμερα περισσότερο από κάθε άλλη φορά επιβάλλεται να κάνει ο καθένας όπου και αν βρίσκεται το καθήκον του στο ακέραιο ώστε να πραγματοποιήσουμε την προοπτική του ΚΚΕ 'το **1949** μπορεί και πρέπει να γίνει ο αποτελεσματικός χρόνος της νίκης'. Αυτό εμείς πρέπει να το κάνουμε πράξη. Και θα γίνει πράξη όταν όλοι κάνουμε στο ακέραιο το καθήκον μας. Κάθε άλλη σκέψη δυσχεραίνει το έργο του ΔΣΕ και της ΠΔΚ. Δώστε χαιρετισμούς σ' όλους τους γνωστούς και φίλους. Έχετε χαιρετισμούς από όλους τους γνωστούς. Μαζί μου είναι και η Ελενίτσα Ιγνατιάδου, δουλεύουμε στην ίδια δουλειά. Μ.σ.χ. Πέτρος **4-4-1949**

Αγαπητέ πατέρα

Καλησπέρα.

Σε ξανάγραφα πριν από κάμποσο καιρό, δεν ξέρω αν το πήρες το γράμμα

εξωτερικό (Γιουγκοσλαβία) με σκοπό την αποκατάσταση στενής επαφής του ελληνικού λαϊκοδημοκρατικού κινήματος και του ΚΚΕ με τους φυσικούς του συμμάχους, τις νεοσύστατες Λαϊκές Δημοκρατίες και την ΕΣΣΔ.

ή όχι. Πάντως οφείλω να σε ξαναγράψω. Μάθε ότι είμαι πολύ καλά, θέλω να είστε εσείς καλύτερα... Επίσης και ο Κοσμάς που τον περισσότερο καιρό είμαι μαζί, σήμερα πήραμε γράμμα και απόν θείο μου Χριστόφορο που είναι επίσης καλά. Περισσότερες λεπτομέρειες για το χωριό μάθε από τον Πλάτων, εκείνο που σ' έγραφα είναι ότι το χωριό γύρισε πίσω. Με την πρώτη ευκαιρία που θα σε δοθεί, αν είναι δυνατών εννοώ, γράψε μου σχετικά με την υγεία σου και της οικογένειάς μας, όπως επίσης και για την οικογένεια του Κοσμά αν ξέρεις που βρίσκονται. Γράψε τους ότι είμαστε καλά. Δώσε πολλούς χαιρετισμούς στην Καίτη και τον Αποστολίδη Γιώργο, τον Παυλίδη Κώστα (δυσανάγνωστο), Ματούλα και σ' όλους τους γνωστούς. Με αγάπη, ο γιος σου Π. Σιδηρόπουλος, **27-11-49**

(σημ. ο Πέτρος και οι σύντροφοι του προδόθηκαν από ένα άτομο του χωριού αυτού...)

Το τελευταίο γράμμα του Πέτρου...

Αγαπητέ Πατέρα

Καλημέρα.

Σε γράφω το τρίτο γράμμα χωρίς να έχω την απαίτηση να μου γράψεις γιατί καταλαβαίνω αν υπήρχε τρόπος θα με έγραφε, αυτό δεν με στενοχωρεί, μόνο νάσαι καλά όπως και όλοι οι άλλοι γνωστοί και άγνωστοι συναγωνιστές. Αυτό είναι το πιο ευχάριστο.

Για μένα όπως σου έγραφα και στα προηγούμενά μου γράμματα μην στεναχωριέσαι καθόλου, είμαι καλά απ'

όλες τις απόψεις. Αν και ο χωρισμός είναι δύσκολο πράγμα, δεν στενοχωριέμαι καθόλου γιατί βρισκομαι στο δρόμο που χάραξε η 6η Ολομέλεια της ΚΕ που είναι τιμητικό το να δουλεύει και να παλεύει κανείς πάνω στο πνεύμα της απόφασης της 6ης Ολομέλειας της ΚΕ μας. Γι' αυτό και εσύ δεν πρέπει να στενοχωριέσαι, τουναντίον, να είσαι υπερήφανος όσο εγώ παλεύω σήμερα υπερασπίζοντας τα δικαιώματα του Λαού μας. Αυτά τα λίγα και εύχομαι γρήγορα νίκη και καλή αντάμωση. Δώσε πολλούς χαιρετισμούς στην Καίτη, Κεσίδη, Δήμο, Αποστολίδη

ΣΤΟΥΣ 200 ΤΗΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ

Του Ανδρέα Δενεζάκη

Το Σάββατο 14 Φλεβάρη, βγήκαν στη δημοσιότητα, για πρώτη φορά, συγκλονιστικές φωτογραφίες από την ημέρα της εκτέλεσης στην Καισαριανή, την Πρωτομαγιά του 1944, των 200 κομμουνιστών από τους Ναζί κατακτητές.

Οι φωτογραφίες, που ήρθαν στο φως της δημοσιότητας σε μια ιστοσελίδα δημοπρασιών, από την Πρωτομαγιά του '44, από τον τόπο της θυσίας στην Καισαριανή, πάγωσαν το βλέμμα και την ανάσα. Για πρώτη φορά ένα ντοκουμέντο από εκείνη την ημέρα, όταν οι δυνάμεις της ναζιστικής Γερμανίας εκτέλεσαν 200 κομμουνιστές, δημιουργεί ένα άνοιγμα στον χρόνο, χαράσσει μια ρωγμή απ' όπου περνά το φως και μαζί του το

SOURCE: krip / REPOST: GREECE AT 1945 ARCHIVES

και γενικά σ' όλους τους γνωστούς. Με αγάπη, ο γιος σου Πέτρος, 11-12-1949 Έχεις πολλούς χαιρετισμούς από τον Κοσμά και όλους τους γνωστούς. Ο Χριστόφορος είναι καλά, πήρα γράμμα. Καλά Χριστούγεννα! Αν πείτε, πείστε και για μένα, ο ίδιος.

(Σημ.: Ο Πέτρος είχε μείνει παράνομος με τον ασύρματό του σύμφωνα με τις αποφάσεις της 6ης Ολομέλειας του ΚΚΕ, Οχτώβρη 1949 – "Ταχτική της υποχώρησης – Να σταματήσει σήμερα τον ένοπλο αγώνα αφήνοντας μόνο μικρά παρτιζάνικα τμήματα, σα μέσο πίεσης για όσο το δυνατό περισσότερο

ρίγος.

Ρίγος, γιατί στα πρόσωπα εκείνων των ανθρώπων δεν διακρίνει κανείς φόβο, αλλά αξιοπρέπεια. Οι κομμουνιστές, που στάθηκαν απέναντι στα όπλα, δε λύγισαν. Προτίμησαν να πεθάνουν παρά να προδώσουν τα ιδανικά τους. Δεν διαπραγματεύτηκαν την πίστη τους στη λευτεριά και το δίκιο. Μέσα στη βαρβαρότητα και στη φωτιά της σύγκρουσης κράτησαν όρθιο το ανάστημά τους. Ήταν ήρωες με απόλυτη συνείδηση του ρόλου τους και της θέσης τους στην ιστορία. Ήξεραν ότι το τίμημα θα ήταν η ζωή τους και το πλήρωσαν με καθαρό βλέμμα.

Καισαριανή, 1 Μάη 1944. Οι μελλοθάνατοι εισέρχονται στον κυρίως χώρο όπου θα εκτελεστούν.

Η ιστορία του κομμουνιστικού κινήματος είναι τόσο βαθιά ριζωμένη στο αίμα και τους αγώνες των ανθρώπων, που δεν μπορεί να θραπτεί. Όσο κι αν επιχειρήθηκε να σβηστεί, να διαστρεβλωθεί ή να περιθωριοποιηθεί, επιστρέφει. Είναι σαν να έχει μια εσωτερική ανάγκη να αποκαλυφθεί, να λάμψει, να σταθεί ξανά μπροστά μας και να ζητήσει δικαίωση. Αυτές οι φωτογραφίες είναι ιστορικά τεκμήρια και ντοκουμέντα ανεκτίμητης αξίας, αλλά είναι και μία απόδειξη ότι η μνήμη δεν υπακούει στη λήθη.

Και ο ήλιος έλαμπε εκείνη τη μέρα. Μια φωτεινή, ανοιξιάτικη μέρα στην κατεχόμενη Ελλάδα. Το φως έπεφτε πάνω στα πρόσωπά τους την ώρα που αποχαιρετούσαν τον κόσμο. Υπάρχει κάτι βαθιά συγκλονιστικό σε αυτή την αντίθεση: η φύση να ανθίζει, ο ουρανός να είναι καθαρός και άνθρωποι να οδηγούνται στο εκτελεστικό

ειδημοκρατισμό της πολιτικής ζωής του τόπου, με βάση τις προτάσεις της ΣΕ και σα μορφή άμυνας εναντίον του δολοφονικού οργίου των κρατικών και παρακρατικών οργάνων του μοναρχοφασισμού'). Από την αρχή της θητείας του στο ΔΣΕ, ο Πέτρος είναι στα πιο αξιόλογα τμήματα του ΔΣΕ.)

Στη φωτογραφία ο μαχητής του ΔΣΕ, Γιώργος Σιδηρόπουλος, πατέρας του Πέτρου.

(Η επεξεργασία της φωτογραφίας του από ασπρόμαυρη σε έγχρωμη, έγινε από το φβ Παιδιά και εγγόνια ελλήνων πολιτικών προσφύγων)

απόσπασμα. Σαν να τους συνόδευε ο ίδιος ο ήλιος στο τελευταίο τους βήμα και έκανε το βλέμμα τους να λάμπει ακόμα περισσότερο, φώτιζε το μέτωπό τους και ζέστανε το δέρμα τους. Τους σφιχταγκάλιασε μέχρι την τελευταία τους πνοή.

Κάτω απ' τον ήλιο αναγαλιάζαν οι ελιές Και φύτρωναν μικροί σταυροί στα

περιβόλια...*

Φορούσαν ευτελή ρούχα, ρετάλια σχεδόν. Ρούχα φτωχά, ταλαιπωρημένα από φυλακές και εξορίες. Κι όμως, μέσα σε αυτά τα κουρέλια στεκόταν μια ανιδιοτέλεια και μια παρρησία που τους έκανε γίγαντες. Τους μεγάλωνε η πίστη τους στον άνθρωπο και την κοινωνική απελευθέρωση. Οι κομμουνιστές της εποχής ήταν τιτάνες, όχι γιατί δεν φοβήθηκαν, αλλά γιατί ξεπέρασαν τον φόβο και τον αντιμετώπισαν με περιφρόνηση, γιατί η εποχή επέβαλε να γίνουν τιτάνες...

Και ίσως αυτό που συγκλονίζει περισσότερο είναι η αίσθηση της συνέχειας. Εκείνη η στιγμή δεν έμεινε παγωμένη στο 1944. Κυλά μέσα στον χρόνο, φτάνει ως εμάς, μας αγγίζει. Κάθε γενιά καλείται να σταθεί απέναντι

στο ύψος που επιτάσσει η ιστορία και η ανάγκη της να τρέξει μπροστά. Οι εκτελεσμένοι της Καισαριανής δεν είναι απλώς μορφές ενός μακρινού παρελθόντος, είναι φάρος και παράδειγμα, είναι πήχης, χρέος και υπόσχεση, άβυσσο κίνητρο για αποφασιστικότητα, ετοιμότητα σε κάθε δοκιμασία. Στο κάλεσμα της ιστορίας για τον σοσιαλισμό θα ξαναγεννηθούν οι νέοι μας τιτάνες.

Κι είναι από τότες Μάης εδώ, φως όλα μέσα κι έξω.

Κόλλα τ' αφτί και την καρδιά στο ματωμένο χρώμα...**

Ανατριχιάζουμε, λοιπόν, όχι μόνο από συγκίνηση. Ανατριχιάζουμε από το βάρος του χρέους. Από την ευθύνη που περνά από γενιά σε γενιά. Οι εικόνες αυτές δεν μας καλούν απλώς να θυμηθούμε, αλλά μας καλούν να συνεχίσουμε. Να αναλογιστούμε τι σημαίνει να παλεύεις για έναν κόσμο

χωρίς εκμετάλλευση και καταπίεση. Ανατριχιάζουμε, κρατάμε την ανάσα μας, ευγνωμονούμε τους θυσιασμένους για την κληρονομιά που άφησαν πίσω, υποσχόμαστε ότι ο ήλιος που έλαμπε εκείνη τη μέρα δεν έδωσε μαζί τους. Θα ανατείλει ξανά, ως ήλιος δικαιοσύνης και κοινωνικής απελευθέρωσης, φωτίζοντας τους δρόμους που εκείνοι άνοιξαν με τη θυσία τους. Και αυτό το φωτεινό μονοπάτι θα το διαβούμε. Θα βγούμε νικητές κι ας είναι οι θυσίες μας βαριές...

***Federico Garcia Lorca** – Νίκος Καββαδίας

**Πρωτομαγιά του 44' – Κώστας Βάρναλης

Σε ανάρτησή του στο **facebook** ο ιστορικός Ιάσωνας Χανδρινός, αναφέρει:

«Από την Ελλάδα την περίοδο της Κατοχής πέρασαν εκατοντάδες

χιλιάδες Γερμανοί στρατιώτες. Φρουρές, στρατεύματα κατοχής, περαστικοί για τα διάφορα μέτωπα, ασθενείς σε ανάρρωση, πεζικάριοι, Ες-Ες, ναύτες, αεροπόροι. ... Εκατομμύρια φωτογραφίες από τον Πόλεμο βγαίνουν εδώ και πάρα πολλά χρόνια από σεντούκια και ντουλάπες στη Γερμανία και πωλούνται σε δημοπρασίες ανά τον κόσμο.

Σήμερα ένας πωλητής από το Βέλγιο έβγαλε για δημοπρασία στο **ebay** οκτώ μικρές φωτογραφίες-αναμνηστικά ενός Γερμανού στρατιωτικού και ο συναγεμρός στους παροικούντες την Ιερουσαλήμ έχει δικαίως χτυπήσει. Είναι λήψεις από την Πρωτομαγιά του **1944** και την εκτέλεση των **200** στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής.

Είμαι συγκλονισμένος. Είναι τα μοναδικά οπτικά τεκμήρια για το γεγονός **80** χρόνια μετά, και όχι μόνο δεν είναι αφηρημένες λήψεις, αλλά κάδρα γεμάτα ευκρινείς μικρές λεπτομέρειες. Καλοντυμένοι και κουρεμένοι γουλι φτάνουν με φορτηγά από το Χαϊδάρι. Ένας Ιταλός βοηθητικός της Βέρμαχτ με τσιγάρο μπροστά σε ένα φορτηγό.

Τα πρόσωπα των μελλοθανάτων φαίνονται καθαρά. Έξω από την είσοδο του Σκοπευτηρίου, κάτι πεταμένα ρούχα (αυτών που προηγήθηκαν). Παράστημα στητό. Βλέμμα σταθερό. Μισάνοιχτα στόματα κατά το βάδισμα -κάτι τραγουδούν.

Μελλοθάνατοι περνούν την πύλη του Σκοπευτηρίου. Τα πεταμένα ρούχα είναι αυτών που είχαν ήδη εκτελεστεί. Ένας σηκώνει το χέρι σε γροθιά. Ένας αστυνομικός στην πύλη του Σκοπευτηρίου χαμογελάει. Είναι επειδή χαιρετά τους φίλους του τους Γερμανούς ή κάποιος από τους μελλοθάνατους του λέει χαρούμενος "πάμε για καθαρό αέρα" ή κάτι τέτοιο; Ο ψυχρός φακός του κατακτητή συναντά το αγέρωχο βλέμμα των κομμουνιστών αγωνιστών, όπως οδηγούνται σε ομάδες για να τουφεκιστούν.

Καισαριανή, 1 Μάη 1944. Οι μελλοθάνατοι εισέρχονται στον κυρίως χώρο όπου θα εκτελεστούν.

Λέξεις όπως "ηρωισμός" που μέχρι τώρα ήταν επενδύσεις νοήματος και επικιοί τόνοι πάνω στην ιστορική ανάμνηση, τώρα γίνονται εικόνα αδιάφουστη. Και μια από τις πιο εμβληματικές στιγμές της Κατοχής και της Αντίστασης, μια σελίδα της

εθνικής ιστορίας, αποικιά ήχο, παλμό, σχεδόν χρώμα. Δεν ξέρω ποιος ήταν ο Γερμανός που απαθανάτισε τους δεσμώτες της Ακροναυπλίας — κάποιος μετρούσαν **8** χρόνια στα σίδερα — που πάνε περφηφάνοι να στηθούν μπροστά στη μάντρα που ο Βάρναλης αποκάλεσε "το σύνορο του κόσμου" και τι είχε στο μυαλό του.

Εκτελούσε υπηρέσια προπαγανδιστικής τεκμηρίωσης; Ήθελε να τις δείχνει στα παιδιά του μετά τον Πόλεμο και να λέει "να πώς μοιάζουν οι Έλληνες εγκληματίες"; Να τις βλέπει και να αναπολεί τη θητεία του στην Ελλάδα; Ή τον παρακίνησε κάποιος μικρός κρυφός θαυμασμός για τους εχθρούς που αντίκρισαν κατάματα και αλύγιστοι τον θάνατο;

Κι απ' τα Ιερά τους Κόκκαλα Πρώτη του Μάη και πάλι

Θα ξεπηδήσει η Λευτεριά κι ο Καθαρισμός του Ανθρώπου (Κώστας Βάρναλης)

Η πίσω πλευρά φωτογραφίας όπου διακρίνεται η ημερομηνία: 1.5.1944

Οι συγκλονιστικές φωτογραφίες προέρχονται από το άλμπουμ του Υπολοχαγού Χέρμαν Χόιερ που υπηρετούσε στο **1012 Festungs-Bataillon**. Το Τάγμα είχε έδρα τη Μαλακιάσα και έτσι εξηγείται γιατί ο **Heuer** βρισκόταν στην Αττική και είχε την ευχέρεια να παρευρίσκεται και να φωτογραφίζει τις εκτελέσεις στην Καισαριανή.

Το **1012** Τάγμα υπαγόταν στην **41η Μεραρχία Φρουριών (41. Festungs-Division)**, η οποία είχε την ευθύνη της κατοχής στην Αττική και την Εύβοια. Έδρα του Τάγματος ήταν η Μαλακιάσα. Ακόμα και αν τα πρωτότυπα χαθούν, η γνώση ότι υπήρξε αυτό το άλμπουμ και ποιος το είχε, είναι κρίσιμη για τους ιστορικούς και για την ιστορία της πόλης. Γεγονότα που μας έχουν διηγηθεί παίρνουν μορφή.

Είναι πραγματικά σπάνιο και συγκλονιστικό να βρίσκεις τέτοια ίχνη, οι φωτογραφίες δείχνουν την ωμή πραγματικότητα, οι μελλοθάνατοι κομμουνιστές στέκονταν μπροστά στον τοίχο, και όπως βλέπουμε, έχουν το κεφάλι ψηλά. Αυτό επιβεβαιώνει τις μαρτυρίες ότι πολλοί πήγαιναν στην εκτέλεση τραγουδώντας τον εθνικό ύμνο ή φωνάζοντας συνθήματα, τα γνωρίζαμε από μαρτυρίες τώρα υποκρινόμαστε μπροστά στην εικόνα.

Η αξία αυτών των φωτογραφιών δεν μετριέται με το χρήμα και η θέση τους δεν βρίσκεται στο εμπόριο, σε ιδιωτικές συλλογές και σε ηλεκτρονικές δημοπρασίες με αβέβαιη την κατάληξή τους.

Αυτές οι φωτογραφίες, αντί να βρίσκονται σε ένα μουσείο, δυστυχώς καταλήγουν σε συλλέκτες που συχνά δεν αντιλαμβάνονται την ιστορική τους

βαρύτητα για την Ελλάδα.

Είναι ανάγκη συνεπώς, με ευθύνη του κράτους, τα ντοκουμέντα αυτά να αποκτηθούν και να αποδοθούν εκεί που ανήκουν, στο μουσείο ΕΑΜικής Εθνικής Αντίστασης του Δήμου Καισαριανής, στον Δήμο Χαϊδαρίου και στο ΚΚΕ, για να είναι προσιτά στον λαό και τη νεολαία ως πηγή ιστορικής γνώσης και έμπνευσης για το σήμερα και το αύριο. (Οι φωτογραφίες έγιναν γνωστές από τη σελίδα **Greece at WWII Archives** Πηγή: <https://www.imerodromos.gr/>)

«ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΤΗΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ»

Του Αλέξανδρου Χρύση*

Σε μια εποχή διαβρωτικής ρευστότητας, πολυεπίπεδων αναταράξεων, πολέμων και ξεριζωμών, σε καιρούς βιολογικής και ψυχικής εξόντωσης εκατομμυρίων ανθρώπων σε όλο τον πλανήτη, θαρρείς ξαφνικά πως πάγωσε ο χρόνος! Το βλέμμα σου, χαμένο στο κενό μιας «άδειας» καθημερινότητας, βρίσκει κέντρο εστίασης. Διασταυρώνεται σε χρόνο μηδενικό με το στοχαστικό και στοχευμένο ταυτόχρονα βλέμμα των μελλοθάντων κομμουνιστών στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής, Πρωτομαγιά του 1944.

Ταξίδεψα, είναι αλήθεια, πολλές Πρωτομαγιές στην Καισαριανή χάρη και στο εμπνευσμένο χαρακτικό του Τάσσου. Αλλά εδώ και κάποιες μέρες, τη θέση της τέχνης παίρνει η ίδια η ζωή η ζωή τη στιγμή που αντικρίζει απροσκήνητη το θάνατο. Στη θέση του ενός, προβάλλουν πλέον διακόσιοι ονειροπόλοι χαρακτες, διακόσιοι στρατευμένοι δημιουργοί ενός νέου κόσμου, ενός κόσμου κομμουνιστικού.

Πρόκειται γι' αυτούς -στη συντριπτική πλειοψηφία τους στελέχη και μέλη του ΚΚΕ- που αρνήθηκαν μέχρι τέλους να συμμορφωθούν προς τις υποδείξεις, που αρνήθηκαν να βρεθούν από εκείνη την πλευρά της Ιστορίας, τη «σωστή» όπως την ορίζει και σήμερα το αστικό σύστημα εξουσίας, τότε φιλελεύθερο και τότε δικτατορικό, τότε με την πολεμική διπλωματία και τότε με τον απροκάλυπτο δωσιλογισμό.

Στο ευθύβολο της ματιάς τους, στο ευθυτενές του σώματος των Ελλήνων πατριωτών κομμουνιστών, αποτυπώνεται ο δικός τους τρόπος ζωής, το δικό τους ήθος. Γνώριζαν, ένιωθαν ότι «οι άνθρωποι κάνουν την ιστορία τους, αλλά δεν μπορούν να την κάνουν όπως τους αρέσει» δεν την κάνουν κάτω από συνθήκες που επιλέγουν οι ίδιοι, αλλά κάτω από συνθήκες που αντιμετωπίζουν άμεσα, που έχουν μεταβιβαστεί από το παρελθόν». Και δε συμβιβάστηκαν! Αναμετρήθηκαν πρόσωπο με πρόσωπο με το φασισμό και το ναζισμό, συγκρούστηκαν κατά

μέτωπο με τις συνθήκες ενός ανελέητου ταξικού συστήματος που τότε, όπως και τώρα, τρέφονταν από την εκμετάλλευση και το θάνατο. Ως κομμουνιστές έκαναν τη διαφορά! Αφιερώθηκαν, συλλογικά και οργανωμένα στη δημιουργία της ιστορίας τους, στη χάραξη του δρόμου προς την κομμουνιστική πολιτεία των αναγκών και των ονείρων τους. Και πρόλαβαν να χαρτογραφήσουν με το βλέμμα και με το αίμα τους το σχέδιο μιας κοινωνίας προσώπων.

Θυμούμαι την Καισαριανιώτισσα μάνα μου κάθε χρόνο Πρωτομαγιά να μου αφηγείται με τα ίδια λόγια την εμπειρία που την είχε σφραγίσει, όταν -14 χρόνων κοπέλα- έβλεπε να περνούν μπροστά από το σπίτι της τα καμιόνια με τις σορούς των εκτελεσμένων κομμουνιστών και πίσω να κυλάει ποτάμι το αίμα. Χάρη και σ' εκείνη, από τα εφηβικά μου χρόνια μέχρι και πριν λίγες μέρες πίστευα ότι οι διακόσιοι κομμουνιστές ήσαν ήρωες. Τώρα, θαρρώ, ότι πρέπει να διορθώσω: δεν πρόκειται για ήρωες. Είναι κάτι περισσότερο, κάτι

διαφορετικό. Οι ήρωες αναμετρώνται με το ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΟ του θανάτου. Οι διακόσιοι κομμουνιστές αναμετρήθηκαν με τη ΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ του θανάτου χωρίς μάλιστα να προσβλέπουν στη μετά θάνατον ατομική σωτηρία. Και νίκησαν! «Θανάτω, θάνατον πατήσαντες», είναι οι δικοί μας Χριστοί και φωτίζουν το δρόμο: ΩΣ ΤΗ ΝΙΚΗ ΓΙΑ ΠΑΝΤΑ! (*Ο Αλέξανδρος Χρύσης είναι καθηγητής Φιλοσοφίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Πηγή: 902.gr)

Ένα συγκλονιστικό ντοκουμέντο

Οι φωτογραφίες, που ήρθαν στο φως της δημοσιότητας σε μια ιστοσελίδα δημοπρασιών, από την Πρωτομαγιά του '44, από τον τόπο της θυσίας στην Καισαριανή, πάγωσαν το βλέμμα και την ανάσα. Για πρώτη φορά ένα ντοκουμέντο από εκείνη την ημέρα, όταν οι δυνάμεις της ναζιστικής Γερμανίας εκτέλεσαν 200 κομμουνιστές, δημιουργεί ένα άνοιγμα στον χρόνο, χαράσσει μια ρωγμή απ' όπου περνά το φως και μαζί του το ρίγος.

Ρίγος, γιατί στα πρόσωπα εκείνων των ανθρώπων δεν διακρίνει κανείς φόβο, αλλά αξιοπρέπεια. Οι κομμουνιστές, που στάθηκαν απέναντι στα όπλα, δολοφονήθηκαν. Προτίμησαν να πεθάνουν παρά να προδώσουν τα ιδανικά τους. Δεν διαπραγματεύτηκαν την πίστη τους στη λευτεριά και το δικαιοσύνη. Μέσα στη βαρβαρότητα και στη φωτιά της σύγκρουσης κράτησαν όρθιο το ανάστημά τους. Ήταν ήρωες με απόλυτη συνείδηση του ρόλου τους και της θέσης τους στην ιστορία. Ήξεραν ότι το τίμημα θα ήταν η ζωή τους και το πλήρωσαν με καθαρό βλέμμα.

Η ιστορία του κομμουνιστικού κινήματος είναι τόσο βαθιά ριζωμένη στο αίμα και τους αγώνες των ανθρώπων, που δεν μπορεί να θαφτεί. Όσο κι αν επιχειρήθηκε να σβηστεί, να διαστρεβλωθεί ή να περιθωριοποιηθεί, επιστρέφει. Είναι σαν να έχει μια εσωτερική ανάγκη να αποκαλυφθεί, να λάμψει, να σταθεί ξανά μπροστά μας και να ζητήσει δικαιοσύνη. Αυτές οι φωτογραφίες είναι ιστορικά τεκμήρια και ντοκουμέντα ανεκτίμητης αξίας, αλλά είναι και μία απόδειξη ότι η μνήμη δεν υπακούει στη λήθη.

Και ο ήλιος έλαμπε εκείνη τη μέρα. Μια φωτεινή, ανοιξιάτικη μέρα στην

κατεχόμενη Ελλάδα. Το φως έπεφτε πάνω στα πρόσωπά τους την ώρα που αποχαιρετούσαν τον κόσμο. Υπάρχει κάτι βαθιά συγκλονιστικό σε αυτή την αντίθεση: η φύση να ανθίζει, ο ουρανός να είναι καθαρός και άνθρωποι να οδηγούνται στο εκτελεστικό απόσπασμα. Σαν να τους συνόδευε ο ίδιος ο ήλιος στο τελευταίο τους βήμα και έκανε το βλέμμα τους να λάμπει ακόμα περισσότερο, φωτίζει το μέτωπό τους και ζέστανε το δέρμα τους. Τους σφιχταγκάλιασε μέχρι την τελευταία τους πνοή.

Κάτω απ' τον ήλιο αναγαλιάζαν οι ελιές και φύτρωναν μικροί σταυροί στα περιβόλια...*

Φορούσαν ευτελή ρούχα, ρετάλια σχεδόν. Ρούχα φτωχά, ταλαιπωρημένα από φυλακές και εξορίες. Κι όμως, μέσα σε αυτά τα κουρέλια στεκόταν μια ανιδιοτέλεια και μια παρρησία που τους έκανε γίγαντες. Τους μεγάλωνε η πίστη τους στον άνθρωπο και την κοινωνική απελευθέρωση. Οι κομμουνιστές της εποχής ήταν τιτάνες, όχι γιατί δεν φοβήθηκαν, αλλά γιατί ξεπέρασαν τον φόβο και τον αντιμετώπισαν με περιφρόνηση, γιατί η εποχή επέβαλε να γίνουν τιτάνες...

Και ίσως αυτό που συγκλονίζει περισσότερο είναι η αίσθηση της συνέχειας. Εκείνη η στιγμή δεν έμεινε παγωμένη στο 1944. Κυλά μέσα στον χρόνο, φτάνει ως εμάς, μας αγγίζει. Κάθε γενιά καλείται να σταθεί απέναντι στο ύψος που επιτάσσει η ιστορία και η ανάγκη της να τρέξει μπροστά. Οι εκτελεσμένοι της Καισαριανής δεν είναι απλώς μορφές ενός μακρινού παρελθόντος, είναι φάρος και παράδειγμα, είναι πήχης, χρέος και υπόσχεση, άσβεστο κίνητρο για αποφασιστικότητα, ετοιμότητα σε κάθε δοκιμασία. Στο κάλεσμα της ιστορίας για τον σοσιαλισμό θα ξαναγεννηθούν οι νέοι μας τιτάνες.

Κι είναι από τότες Μάης εδώ, φως όλα μέσα κι έξω.

Κόλλα τ' αφτί και την καρδιά στο ματωμένο χώμα...**

Ανατριχιάζουμε, λοιπόν, όχι μόνο από συγκίνηση. Ανατριχιάζουμε από το βάρος του χρέους. Από την ευθύνη που περνά από γενιά σε γενιά. Οι εικόνες αυτές δεν μας καλούν απλώς να θυμηθούμε, αλλά μας καλούν να συνεχίσουμε. Να αναλογιστούμε τι σημαίνει να παλεύεις για έναν κόσμο

χωρίς εκμετάλλευση και καταπίεση. Ανατριχιάζουμε, κρατάμε την ανάσα μας, ευγνωμονούμε τους θυσιασμένους για την κληρονομιά που άφησαν πίσω, υποσχόμαστε ότι ο ήλιος που έλαμπε εκείνη τη μέρα δεν έδωσε μαζί τους. Θα ανατείλει ξανά, ως ήλιος δικαιοσύνης και κοινωνικής απελευθέρωσης, φωτίζοντας τους δρόμους που εκείνοι άνοιξαν με τη θυσία τους. Και αυτό το φωτεινό μονοπάτι θα το διαβούμε. Θα βγούμε νικητές κι ας είναι οι θυσίες μας βαριές...

*Federico Garcia Lorca - Νίκος Καββαδίας

**Πρωτομαγιά του 44' - Κώστας Βάρναλης (Πηγή:902.gr)

Κόκκινο νήμα

Ναι, η πιο μεγάλη πράξη της ζωής μας είναι η απόφαση του θανάτου μας, όταν υπάρχει κάποια διέξοδος όταν μπορείς και να τον αποφύγεις, και συ τον διαλέγεις σαν τιμή και σα χρέος για τους άλλους, πιο πέρα απ' τις ανάγκες σου. Οποιος μπορεί να νικήσει μια στιγμή τη ζωή του νικάει και το θάνατο... (Γ. Ρίτσος, «Αποχαιρετισμός»)

Την Κυριακή το πρωί, ο χρόνος λες και πάγωσε. Αυτές οι φωτογραφίες, τραβηγμένες 82 χρόνια πριν, «προσωποποιούν» τους συντρόφους μας. Τους 200 κομμουνιστές που εκτελέστηκαν την Πρωτομαγιά του 1944 στην Καισαριανή.

Όλα όσα έχουμε ακούσει, έχουμε διαβάσει κι έχουμε γράψει, αποκτούν πλέον άλλη διάσταση... Τους βλέπουμε να περπατούν με τα καλά τους ρούχα προς τον θάνατο «δίχως να σκοντάψουν»... Των σκοτωμένων τα ρούχα σκορπισμένα στα χώματα τους...

Σχεδόν ακούμε την ανάσα τους... Τους διακρίνουμε στημένους μπροστά στον τοίχο της Καισαριανής - εκείνον τον τοίχο που κάθε χρόνο γεμίζουμε γαρύφαλλα... Διαβάζουμε την κίνηση των σωμάτων τους... Σηκώνουν τα χέρια τους, σαν να χαιρετάνε, ένας υψώνει τη γροθιά του...

Ψηλαφούμε το χαμόγελό τους, αυτό που κανείς δεν μπορεί να τους το πάρει, τα μισάνοιχτα χείλη τους.

Ποιος ξέρει... Μπορεί να τραγουδούν ή να αφήνουν ορμήνιες σε αυτούς που μένουν πίσω... «Όταν ο άνθρωπος δίνει τη ζωή του για ένα ανώτερο ιδανικό, δεν πεθαίνει ποτέ...», όπως έγραφε στο τελευταίο του σημείωμα ένας από τους

200.

Η θυσία των **200** σήκωσε τον λαό μας ένα μπόι ψηλότερα! Το ίδιο αισθανόμαστε και από προχθές: Μόνο περηφάνια και δέος για αυτούς που στάθηκαν ορθοί μπροστά στο απόσπασμα, κερδίζοντας «το μεγάλο παιχνίδι για τον άνθρωπο». Και η απάντηση στο ερώτημα «μα τι άνθρωποι ήταν αυτοί» βρίσκεται μπροστά μας. Δίπλα στα ονόματα, υπάρχει πλέον και το πρόσωπό τους...

Η αταλάντευτη στάση τους, το αγέρωχο βάδισμά τους, το ολόσθητο κορμί τους - μια ευθεία με τη μάντρα πίσω τους - που ταπεινώνει τους δήμιους και τον θάνατο, ήταν προϊόν συνειδητής στρατεύσης στον αγώνα ενάντια στην αδικία, για την κατάργηση της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο. Ήταν η άσβεστη πίστη στην τελική νίκη που τους έκανε αλύγιστους... Όπως χιλιάδες άλλους.

Ήταν κομμουνιστές γαλουχημένοι σε μεγάλες ταξικές μάχες του Μεσοπολέμου. Στην πλειονότητά τους Ακροναυπλιώτες, που τους παρέδωσε το αστικό κράτος - όντας από τη μεταξική δικτατορία φυλακισμένοι - στους κατακτητές.

Αυτά τα μοναδικά ντοκουμέντα αποτελούν πολύτιμο υλικό τεκμηρίωσης και γνώσης για τον ερευνητή, τον ιστορικό, τον καθένα που σέβεται και θέλει να μάθει τη ζωντανή Ιστορία του λαού μας. Δεν έχουν καμιά θέση ούτε σε ιδιωτικές συλλογές, ούτε να πουλιούνται σε δημοπρασίες στο ίντερνετ.

Δεν μπορούν να θεωρούνται εμπόρευμα. Ανήκουν στην ιστορία του κομμουνιστικού - λαϊκού κινήματος και ως τέτοια πρέπει να αξιοποιηθούν.

Κατάληξη των πρωτοβουλιών που έχουν παρθεί, κάτω από την παλλαϊκή απαίτηση να αποτελέσουν συλλογικό απόκτημα της ιστορικής μνήμης, δεν μπορεί να είναι άλλη από την απόδοσή τους στο Μουσείο Εθνικής Αντίστασης του Δήμου Κιαισαριανής, στον Δήμο Χαϊδαρίου και στο ΚΚΕ.

Να αποτελέσουν ιστορικά τεκμήρια ανοιχτά και προσιτά στον λαό και τη νεολαία, για παραπέρα μελέτη, έρευνα, διδασχά των νεότερων γενιών.

Άλλωστε, στο Αρχείο του ΚΚΕ φυλάσσονται σημειώματα, γράμματα, προσωπικά αντικείμενα των **200** κομμουνιστών της Κιαισαριανής.

Οι **200** της Κιαισαριανής ήταν σίγουροι ότι η θυσία τους δεν θα πάει χαμένη. Οτι το Κόμμα θα τραβήξει μπροστά

κάτω απ' όλες τις συνθήκες. Κοιτώντας αγέρωχα τον φακό, το βλέμμα τους λέει: «Εμείς το χρέος μας το κάναμε!». Αυτό το βλέμμα μάς δίνει το νήμα της κόκκινης κλωστής που απλώνεται στον χρόνο. Η πελώρια θυσία τους δεν μας κληροδότησε μόνο περηφάνια, αλλά προπάντων τη μεγάλη ευθύνη: Να γίνουμε αντάξιοι αυτών που ορθοβάδισαν, ικανοί στις μάχες του σήμερα, στη «μεγάλη των τάξεων πάλη». Βαδίζοντας στον δρόμο της ανατροπής, εξοπλισμένοι με τις Αποφάσεις του **22ου** Συνεδριού του Κόμματός μας, να γίνουμε πιο ικανοί στη δουλειά με το Πρόγραμμά μας, πιο δυνατοί για να φτάσει ο αγώνας έως το τέλος, τον σοσιαλισμό - κομμουνισμό!

Αναδημοσίευση από τη στήλη «Η Άποψή μας» του «Ριζοσπάστη», Τρίτη **17 Φλεβάρη 2026**

Οι Εβριότες της Κιαισαριανής

Οι πέντε καταγόμενοι από τον Έβρο αγωνιστές που εκτελέστηκαν στην Κιαισαριανή είναι οι:

Αλατζάς Νικόλαος του Γεωργίου (γεννημένος το **1913**), αγρότης από το Σουφλί.

Κηπουρός Απόστολος του Πασχάλη, αγρότης, στέλεχος του ΚΚΕ, από το Σουφλί.

Κυρανούδης Αθανάσιος, αγρότης, στέλεχος του ΚΚΕ, από το Σουφλί.

Ποντίκης Κοσμάς του Στέλιου, ναυτεργάτης από την Αλεξανδρούπολη. Ήταν στέλεχος του ΚΚΕ, συνδικαλιστικό στέλεχος των ναυτεργατών Αλεξανδρούπολης. Το **1932** εκτοπίστηκε στη Σικινο για ένα χρόνο και το **1935** φυλακίστηκε στις φυλακές Αίγινας. Ήταν υποψήφιος βουλευτής Έβρου το **1935** με το ΕΜΕΑ και το **1936** με το Παλλαϊκό Μέτωπο (Π.Μ.).

Τούρπας Παναγιώτης, από το Διδυμότειχο. Ήταν Υπάλληλος του ΟΣΕ και μετά δάσκαλος. Στέλεχος του ΚΚΕ. Υποψήφιος βουλευτής Έβρου το **1935** με το ΕΜΕΑ και το **1936** με το Π.Μ. Στις **20-8-1935** συλλαμβάνεται και εκτοπίζεται στην Ανάφη και στη συνέχεια στην Ακροναυπλία.

Οι 14 από περιοχές της Καβάλας, της Δράμας και της Ξάνθης

Γεωργιάδης Περικλής, πρόσφυγας, γεννήθηκε το **1910** στη Σαμφούντα Μ. Ασίας. Σε μικρή ηλικία είδε τον πατέρα του να κρεμιέται από τους Τούρκους

στην πλατεία της Σαμφούντας. Κάτοικος Ποντολίβαδου Καβάλας. Συλλαμβάνεται το **1936** και εκτοπίζεται σε Ανάφη και Φολέγανδρο, και στη συνέχεια στην Ακροναυπλία.

Γιανές Κώστας, σερβιτόρος από τη Δράμα (ή Καβάλα ή Ξάνθη) Δαλδογιάννης Σταμάτιος (γεννημένος το **1892** στη Θράκη), κάτοικος Δράμας (ή Θεσσαλονίκης), σερβιτόρος, ειδ. γραμματέας του σωματίου καφεζυθοσφιστορικών. Εξόριστος στον Άϊ Στράτη το **1935**. Στις **23-6-1936** συνελήφθη στη Θεσσαλονίκη.

Καλόφας Απόστολος από την Προσοτσάνη Δράμας. **26** ετών, στέλεχος της ΟΚΝΕ και του ΚΚΕ.

Καπλιτζόγλου Ευριπίδης, εργάτης από την Καβάλα. Νοσοκόμος στο Στρατόπεδο Χαϊδαρίου Κόκκινος Θεοφάνης, αγρότης από τη Θράκη.

Κυριαζής Εμμανουήλ, τσαγκάρης από τη Δράμα.

Μακίδος ή Παρασκευάς Δημοσθένης, καπνεργάτης από την Καβάλα. Στέλεχος του ΚΚΕ, συνδικαλιστής. Πρόεδρος του δημοτικού συμβουλίου Καβάλας το **1934** επί δημοκρατίας Παρτσάλιδη

Νεγρεπόντης Νίκος του Ματθαίου, καπνεργάτης στην Καβάλα. Στέλεχος του ΚΚΕ και του Συνδικάτου Καπνεργατών. Δημοτικός σύμβουλος Καβάλας το **1934**.

Παπαγιάννης Ιωάννης Ή Παπαϊωάννου, εργάτης από την Ξάνθη.

Παπαδόπουλος Μανούσος ή Μανασής, κουρέας από την Καβάλα.

Σαντομοίρης Φώτης, μουσικός, βολιστής, από τη Δράμα ή τις Σέρρες. Τζοάνος Περικλής, τσαγκάρης από την Καβάλα.

Φάβας Κώστας, αγρότης, υποψήφιος βουλευτής Ξάνθης στις εκλογές του **1936** με το Π.Μ.

Σημειώνεται ότι παρά τις επίμονες προσπάθειες που έχουν γίνει, δεν έχει καταστεί δυνατή η πλήρης ταυτοποίηση όλων όσων οδηγήθηκαν εκείνη την ημέρα για εκτέλεση, καθώς, αποχωρώντας, οι ναζιστικές δυνάμεις κατέστρεψαν σημαντικό μέρος των αρχείων, με αποτέλεσμα να υπάρχουν κάποια κενά. (Πηγή: ΕΡΤ Ορεστιάδας)

Αναδημοσίευση από τη στήλη «Η Άποψή μας» του «Ριζοσπάστη», Τρίτη **17 Φλεβάρη 2026**

BEAUTY INSPIRED BY GREECE

Discover
Greek skincare
at altoa-essentials.cz

+420 702 101 100
+420 702 101 110 (WA)
essentials@altoa.cz
altoa-essentials.cz

ΜΟΥΣΙΚΟΘΕΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΜΕ ΜΣ ΛΑΡΙΣΑΣ ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΚΑΠΑΝΔΡΙΤΙΟΥ ΑΤΤΙΚΗΣ

